د پوهنې وزارت

ریاضي

دریم ټولګی

Ketabton.com

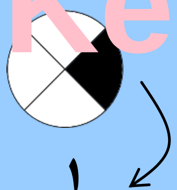

$\frac{۱}{۴}$

$۶ - ۱ < ۶ + ۱$

$۹ + ۲ > ۱۰$

$۶ + ۵ = ۱۱$

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

ketabton.com - The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

ketabton.com - The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

ketabton.com - The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفين: د تعليمي نصاب د رياضي ديپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

اډيټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډيټ ديپارتمنت غړي

ټولګی: دريم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيکو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښناليک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکيږي.

ketabton.com - The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه يې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمریز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږګوني بنسټیز عناصر بلل کیږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تأسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپیڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

ketabton.com - The Digital Library

لړلیک

شمیره	سرلیکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قیمت	۱
۲	اټکل او تخمین	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پیژندل.	۱۵
	دریم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې ازمیښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶
۱۰	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې ازمایل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عملیې پیژندنه	۴۲
۱۷	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت	۵۵
۲۲	په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول	۵۸

ketabton.com - The Digital Library

شمېره	سرليکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزى يا جنتري پيژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

ketabton.com - The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قيمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قيمت

هدف:زده کوونکي به د يو رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي .

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پيژندلې دي. دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پيژندل مهم دي، يو ځلې بيا د هغو يادونه کوو.

پام وکړئ:

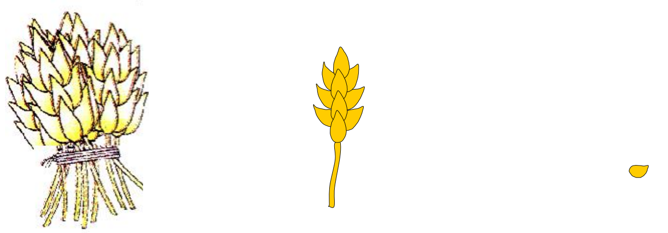

١٠٠ ١٠ ١

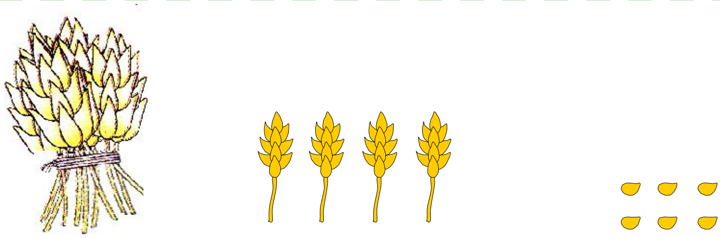

١٠٠ ٤٠ ٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد رابښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ يويز، ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو د لسو وږو يوه ګيډی د ١٠٠ عدد رابښيي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کيږي.

يويز	لسيز	سليز
٦	٤	١

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

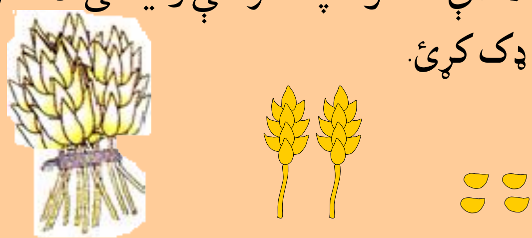

☐ یو یز ☐ لسیز ☐ سلیز، ټوله ☐ کیږي .

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

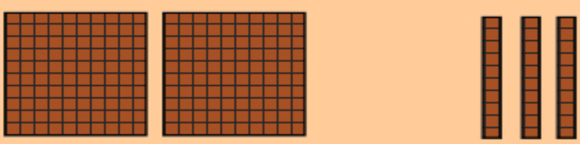

۳ لسیز او ۲ سلیز ☐ کیږې دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

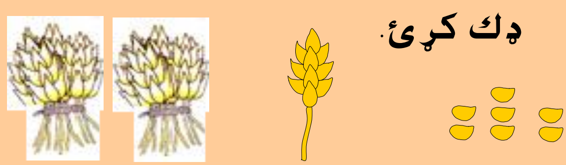

☐ یو یز ☐ لسیز ☐ سلیز ټول ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې یې وښیاست.

یو یز	لسیز	سلیز

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك كړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز **۳۹۸** کیږي

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز [ ] کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز [ ] کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك كړئ.

۱- مثال:	۷۸۲	=	۲	یویز	۸	لسیز	۷	سلیز
۲- مثال:	۸۹	=	۹	یویز	۸	لسیز	۰	سلیز
	۷۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۲۰۶	=		یویز		لسیز		سلیز
	۷۶۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۹۵۲	=		یویز		لسیز		سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

ketabton.com - The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په تورو وليکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کيڼ لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د ۳۳عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوټو په واسطه وښياست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې وښياست.

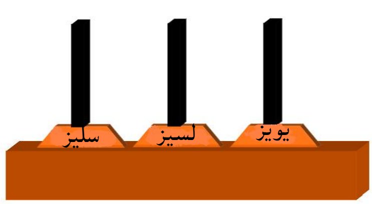

ketabton.com - The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.
الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟..
ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....
ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....
د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښیي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي
او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلئ.

ketabton.com - The Digital Library

ترټولو کوچنی عدد

ترټولو لوی عدد

ketabton.com - The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دوارې مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یودانهیي او ۲ لسیز	۴ یودانهیي او ۷ لسیز	۲ یودانهیي او ۵ لسیز
۱۴ یودانهیي او ۲ لسیز	۱۲ یودانهیي او ۴ لسیز	۳ یودانهیي او ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستو سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز	→	یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳		→	۲	۴	

یویز	لسیز	سلیز	→	یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷		→			

یویز	لسیز	سلیز	→	یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲	→			

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

ketabton.com - The Digital Library

- د ٧٦ د عـــدد ارقـــام پـــه کومـــو مرتبـــو کـــې قـــرار لري؟..........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه يو عدد وليکئ چې په هغه کې يو يز، لسيز وجود ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شميرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شميرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه وليکئ چې د يو يز رقمونه يې ۵ وي؟

ketabton.com - The Digital Library

دويم لوست: اټکل او تخمين

هدف: زده کوونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمين کړاي شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمينوو او بيا د شميرلو په واسطه يې دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شکل ټاکو. ګورو چې زمونږ تخمين په کومه اندازه حقيقت ته نږدې دی. په حقيقت کې تخمين کول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کيږي. عموماً په کورنيو کې د کوچنيانو د ساعت تيرۍ لپاره ډير ښه ده. مثلاً که چيرې په کورنۍ کې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره يو ځای کړي او خپلو کوچنيانو ته ووايې چې څو دانې خوړلي دي؟ چا زيات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر يو د خپل فکر سره سم يو عدد وايې په پای کې دقيق شميرل کيږي. ليدل کيږي چې د کوم يوه تخمين حقيقت ته نږدې دی؟

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بيا دی هغه په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وويشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هر ډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمين او دقيقو شميرلو وي.

۲. د ډلې هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته ځوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه يي دي.

۵. د شمير حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پرتله کړي.

۶. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشويق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضيح کړي.

ketabton.com - The Digital Library

دویم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل

دریم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او لیکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ویې شمیري طبقې، او اړوند یې مرتبې یې وپیژني او بیایې ولیکي.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دویم ټولګي کې پیژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (دیویز و مرتبه) بلل کیږي. که چیرې په ۹۹۹ باندې د یوه عدد ور زیات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم یې د (۱) عدد او په دویمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه لیدلای شئ چې هره مرتبه یې د (یویز، لسیز او سلیز) درې مرتبې لري.

عدد	لومړی مرتبه (د یویزو مرتبه)			دوهمه مرتبه (زریزو مرتبه)		
عدد	د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

ketabton.com - The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړۍ مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري، که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یوزریزو مرتبه د سلیزو مرتبه د لسیزو مرتبه د یویزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

ketabton.com - The Digital Library

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکئ د نومو ړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا او نه زرو اته سوه درې څلوېښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۳- کله چې تاسو نهه زره درې وواياست په يوه جدول کې يې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

کورنی دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو يو جدول رسم او د ۲۰۰۷، ۲۰۱٦ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

ketabton.com - The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په عددي بڼه او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په ارقامو ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٧- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٨- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٩- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ او هم د ٨ او ٩ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ٩٩ په عدد باندې د (١) عدد ورزیات شي، د ١٠٠ عدد په لاس راغلی. که چیرې د ٩٩٩ په عدد باندې د (١) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

ketabton.com - The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پېژندلی دی. که چېرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی اونو موړی عدد د (۱)رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو، د ۹۰۰۰۱، ۹۰۰۰۲، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي. همدارنګه که چېرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰۰، ۹ رقمونه ولیکو د ۹۰۷٦۸، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲،....، ۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

۷	۶	۲	۰	۰

پوښتنې:

۱) شل زره

۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلویښت

۳) دوه دېرش زره

۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	۰	۰	۰	۰
۱		۶		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱- ۶۵۰۰۴ ....

۲- ۷۳۶۴۲ ....

۳- ۱۰۰۰۰۰ ....

۴- ۸۷۰۰۷ ....

۵- ۹۹۹۹۹ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او په تورو دې ولیکی.

۳۴۰۰۳، ۱۰۰۰۰۰، ۹۵۹۹۹

ketabton.com - The Digital Library

۱- څو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ یې وي.

۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۴ او د زریزو په مرتبه کې یې ۲ راغلي وي.

۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې یې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ راغلي وي.

۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ راغلي وي.

۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې یې صفر لیکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسم او د ۱٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

ketabton.com - The Digital Library

دریم فصل
جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه د لس دانه‌ییزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عملیو ته پاملرنه وکړئ.

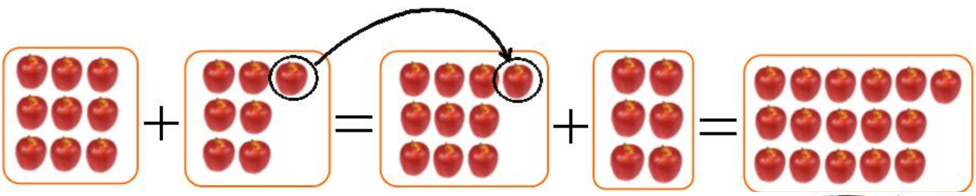

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

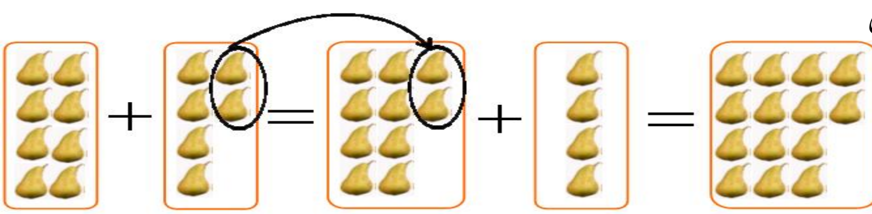

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

فعالیت

حل شوي مثال په نظر کې ونیسئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

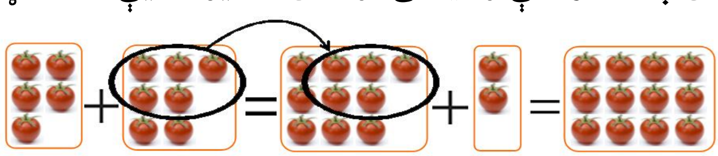

□+□=□+□=□

ketabton.com - The Digital Library

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱۳ = ۳ + ۱۰ = ۷ + ۶

☐ = ☐ + ۱۰ = ۶ + ۵ ، ☐ = ☐ + ۱۰ = ۹ + ۷

☐ = ☐ + ۱۰ = ۶ + ۹ ، ☐ = ☐ + ۱۰ = ۷ + ۸

☐ = ☐ + ۱۰ = ۹ + ۸

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱۴ = ۴ + ۱۰ = ۶ + ۸

۱۳ = ☐ + ☐ = ۴ + ۹ ، ۱۵ = ☐ + ☐ = ۸ + ۷

۱۲ = ☐ + ☐ = ۹ + ۳ ، ۱۶ = ☐ + ☐ = ۷ + ۹

۱۳ = ☐ + ☐ = ۶ + ۷

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

☐ = ۴ + ☐ = ۸ + ۶

☐ = ☐ + ۱۰ = ۷ + ۳

☐ = ۰ + ☐ = ۶ + ۴

کورنی دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

ketabton.com - The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکی به دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کی يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

يويز	لسيز	سليز	زرريز
	①	①	①
۴	۳	۵	۲
۷	۶	۷	+ ۶
① ۱	① ۰	① ۳	۹

مثال:

$$\begin{array}{r} ① ① \;\; ① \\ ۲۵۳۴ \\ + ۶۷۶۷ \\ \hline ۹۳۰۱ \end{array}$$

فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r} ۶۴۳۵ \\ + ۱۵۸۶ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۵۸۴۳ \\ + ۶۰۸۰ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۷۳۲۱ \\ + ۲۶۰۹ \\ \hline \end{array}$$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r} ۲۷۰۳ \\ + ۹۶۱۹ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۱۰۸۷ \\ + ۹۹۴ \\ \hline \end{array} \qquad \begin{array}{r} ۳۴۰۵۶ \\ + ۶۴۹۶۷ \\ \hline \end{array}$$

ketabton.com - The Digital Library

پو ښتني:

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې د جمعې پو ښتني حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵٦
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- لاندې پو ښتني خپلو کتابچو کې و لیکئ او په تشو ځایو نو کې یې مناسب عددونه و لیکئ.

□□□	① ①	①
+ ۴۷۸	□۷۳	۸۸٦
۴۷۸	+ ۳۴□	+ □۰□
	۵۲۲	۱۳۹۴

① ①	①	①
٦۷۸	۸۷٦	۷□□٦
+ ۳۲□	+ □□□	+ ۴۳□
۱۰۰۱	۱۱۰۹	۷۷۹۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار یې د سودا اخیستلو لپاره ۷۰٦ افغانۍ نورې هم ورکړې او س له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردالو ۵۵۰ نیالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نیالګي څومره دي؟

۵- کریمه له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لري. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کریمې پیسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته یې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته څو افغانۍ ورکړې دي؟

ketabton.com - The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

	د جمعې لومړی جز	٢ ۵
	د جمعې دویم جز	١ ٢
+	د جمعې دریم جز	١ ٠
	د جمعې حاصل	۴ ٧

	①	①	
	١	٧	۶
	٣	٠	٠
	۵	٣	٠
+		۶	۴
	٩	۶	٠

	①	①	
	١	۴	٨
	٣	۶	۵
+	١	٠	٠
	۵	١	٣

فعالیتونه

١- جمع یې کړئ.

الف:

	٣۴٧
	١٠٠
	١٢٣
+	١۴٧

ب:

	١٠١
	٢٣۴
	۵٦
+	١٢

ج:

	٣۴٧
	١١٢
+	٦٢٣

٢- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ٩ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې یې تکرار نشي.

٣- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ١٢ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع یې کړئ:

	٧٠٠٢
	١٨٧٠
	٩۴٠٢
+	٨

	٣۵
	٧۴٣
	٣٧١
+	١٠٠

ketabton.com - The Digital Library

۱- يوه بڼوال د ۳٦۲۰۰ افغانيو منې د ۱۲۰۰۰ افغانيو ناك او د ٦۱۰۰ افغانيو شفتالو وپلورل. معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

۲- يوه هتۍ وال په لومړۍ ورځ د ۱۲۰۰ افغانيو، په دوهمه ورځ د ۱۲۰ افغانيو، په دريمه ورځ د ۱۸۰۰ افغانيو او په څلورمه ورځ د ۲۰۲۰۰ افغانيو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هتۍوال په څلورو ورځو کې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړي دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو کتابچو کې وليکئ او بيايې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

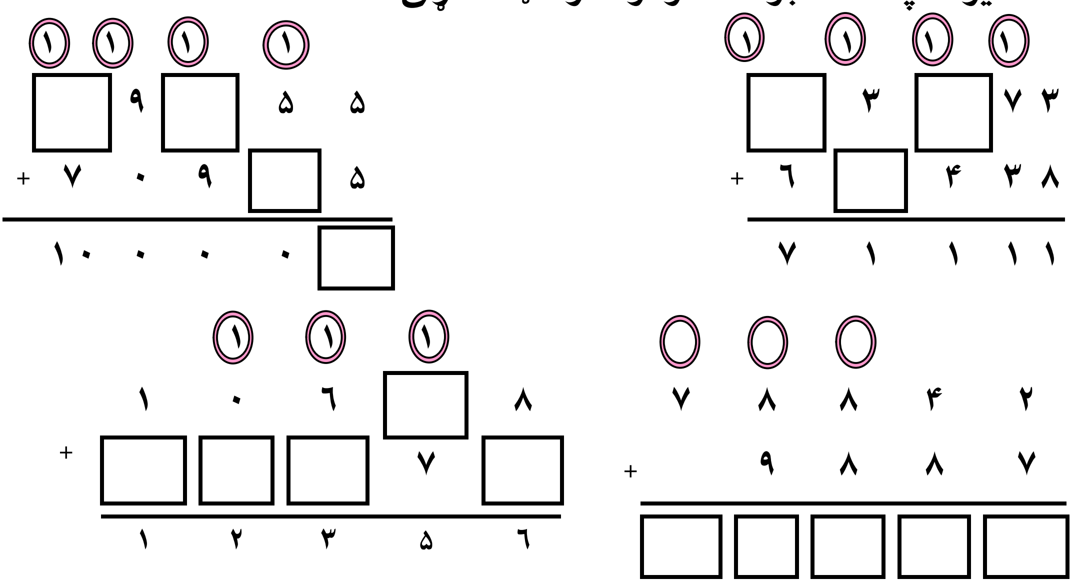

د توکر اوبدلو يوې فابريکې په لومړۍ ورځ ۴۳۰ متره توکر، په دويمه ورځ ۷۴۰ متره توکر او په دريمه ورځ ۱۰۲۰ متره توکر توليد کړی دی. معلوم يې کړئ چې په درې واړو ورځو کې نوموړي فابريکې څو متره توکر اوبدلي دي.

ketabton.com - The Digital Library

اتم لوست

د جمعي د عمليې ازموينت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعي عمليې امتحان کړي.

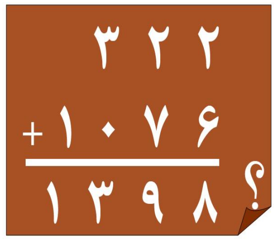

	۳ ۲ ۲
+	۱ ۰ ۷ ٦
	۱ ۳ ۹ ۸

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

	۱ ۰ ۷ ٦
+	۳ ۲ ۲
	۱ ۳ ۹ ۸

فهیم وویل :ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عین عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمایئ.

	۲۳۴۵
+	۱۰۲۳

	۱۰۸٦۰
+	۲۸۰۱۵

	۲۹۷٦۴
+	۵۰۲۳۵

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لو مړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

۱۷۸۹۱	۷۶۵۰	۳۷۶۴
+ ۷۱۸۶۴	+ ۶۳۴۲۵	+ ۱۵۳۲۱

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منیو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دي. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بیایې وآزمایئ.

۷۰۰۴۲	۱۶۴۲
+ ۲۰۸۰۰	+ ۸۶۰۷

ketabton.com - The Digital Library

خلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه واخیستل اوس د حمیده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا:

۹۴	مفروق منه
۴۲ −	مفروق
۵۲	د تفریق حاصل

محسن ۱۳۸ کریته منې لري، که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي، څو کریته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
۲۸ −
۱۱۰

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه یې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
۷۸۰ −
۳۲۰۰

کورنی دنده

یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړي.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	٦٨٩٢٧	٦٧۴٢
۶۹۹۹ _	۵٦٧٠٦ _	۱٠٣٠ _

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۷٦۵
۲٦۴۲ _	۱۷٣۱٠ _	۲٦۴۲ _

۱- د اووه اویا زره له عـدد څخـه د اووه زره عـدد تفریـق کړئ.

کورنی دنده

لاندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۹۷۸
۱۷۱۳۲ _	۱۸۴۷ _	۱۸۴۷ _

ketabton.com - The Digital Library

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کـوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عـددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یـویزو لـه مرتبې څخه لسیزو ته او یو سـلي د لـسیزو لـه مرتبـې څخـه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یولسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سـلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عـملیې پـه حـل کـې لـه هغـه څخه کار واخلئ.

	۲	۱۴	۱۲
	۳	۵	۲
−	۱	۷	۵
	۱	۷	۷

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

	۳	۰	۰	۰	۶
−	۱	۱	۲	۴	۸

	۷	۳	۵	۸
−	۶	۳	۵	۹

کورنی دنده

−	۹	۹	۹	۱

ketabton.com - The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

- ۶۰۷ او ۵۸۳
- ۸۴۰ او ۷۰۳
- ۲۵۶۴ او ۸۴
- ۱۰۴ او ۱۱۱
- ۳۷۲ او ۶۴۱
- ۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چو کاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

- ۱۰۰۰ او ۹۷۸
- ۴۸۱ او ۱۷۳۲
- ۱۹۲ او ۶۴۰
- ۳۲۵ او ۷۸۶
- ۱۷۶ او ۸۷
- ۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د څغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنۍ دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چیرې ۱۷۴ یې نجوني وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي،۲۳۰ تنه يې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېري د دریم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل يې کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۲ ۴ ۱
۸ ۱ ۲ +

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چېرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بېرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

۱۰۹
۶۱۳
۷۸ +

۲-

۴۰۳۹
۷۰۴۷
۲۰ +

۳-

۸۱۱۰
۶۱۸ −

ketabton.com - The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د >، = او < په مناسبو نښو سره ډک کړئ.

۷۶۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱۶+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱۶
۸۷۹۸۶	☐	۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 76421 \\ -\ 67840 \\ \hline \end{array}$$

(۷۶۴۲۱ − ۶۷۸۴۰)

$$\begin{array}{r} 18042 \\ -\ 8724 \\ \hline \end{array}$$

(۱۸۰۴۲ − ۸۷۲۴)

$$\begin{array}{r} 100000 \\ -\ 92468 \\ \hline \end{array}$$

(۱۰۰۰۰۰ − ۹۲۴۶۸)

$$\begin{array}{r} 10076 \\ -\ 9327 \\ \hline \end{array}$$

(۱۰۰۷۶ − ۹۳۲۷)

ketabton.com - The Digital Library

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې ازمایل

هدف: زده کوونکي به دې پوه شي چې د تفریق پوښتنه یې په سمه توګه حل کړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

مثال			
مفروق منه	۸	۳	۴
مفروق −	۴	۲	۲
د تفریق حاصل	۴	۱	۲

آزموینه			
د تفریق حاصل	۴	۱	۲
مفروق +	۴	۲	۲
مفروق منه	۸	۳	۴

د تفریق د عملیې د ازمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چېرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعالیت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمایئ.

```
  ۸۴۴۷          ۷۶۲۹
_ ۶۲۴۵        _ ۴۵۵۲
```

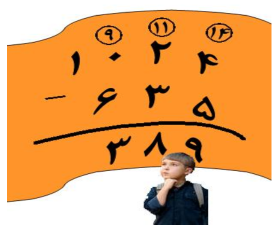

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه ولیکي او حل

ketabton.com - The Digital Library

دې کړي بیا دې وآزمويي.

پوښتنې:

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
```
  ۶۴۲۰
- ۱۸۴۰
```
ب:
```
  ۷۳۲۵
- ۱۹۷۶
```
ج:
```
  ۱۰۰۰۰۰
-  ۹۹۹۹۹
```

۲- یوه بڼوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۳- یوه مال دار ۱۲۰۰۰ مېږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ مېږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو مېږې ورسره پاتې دي؟

۴- یوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کېږي؟

کورنی دنده

یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم باید وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

ketabton.com - The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپيژني او په ترتيب سره به عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

فعاليت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخيستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه ډک کړئ.

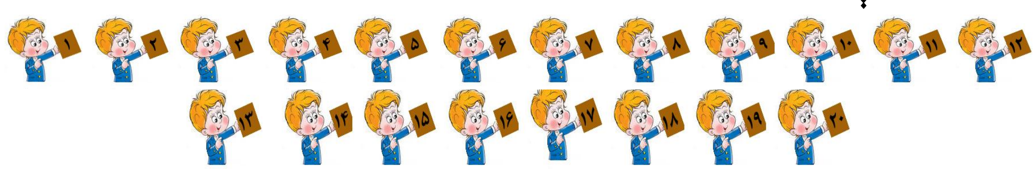

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد ليکل شوی نه دی، په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد وليکئ.

پاملرنه:

الف: صفر د پيل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پيل (مبدأ) په نامه ياديږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه ياديږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳عددونه داسې ترتيب کوو.

۳،۴،۵،۶،۷،۱،۲

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو يو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتيب سره عددونه له کينې لوري څخه ښي لوري ته وليکئ.

۲- يو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پيل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶ او ۴ عددونه په ترتيب سره د عددي خط په مخ وليکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتيب سره د کوچنيو عددونو، څخه د لويو عددونو خواته وليکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطي په نظر کې ونيسئ، عددونه په ترتيب سره د کينې لوري څخه ښي لوري ته وليکئ.

کورنۍ دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتيب سره د عددونو په خط باندې وليکئ.

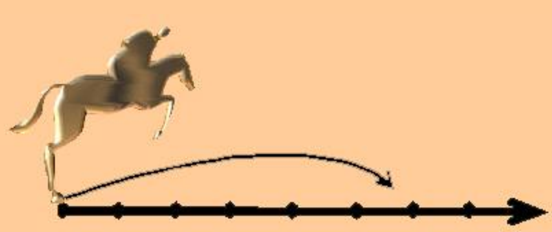

ketabton.com - The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي به لسونو ته نژدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نژدی عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توگه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنې۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنگه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نژدې دی، نوموړې ۲۲ د ۲۰ په نژدې والی کې حساب وو.

فعالیت: آیا د۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

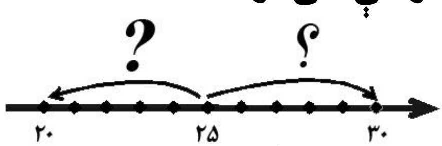

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پیښه شي، موږ وایو دواړو ته یو شان فاصله لري.

پوښتنې:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدې دي؟ و یې لیکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦۰ او کوم عددونه ۷۰ ته نږدې دي.

مثالونه:

٦۱	٦۰	٦۷		٦۴	
٦۹	۷۰	٦۳		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونيسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نږدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نږدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتيب سره وليکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴۰ او ٦۰ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نږدې دي؟ په ترتيب سره يې وليکئ.

کورنۍ دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او يا او کوم يې اتيا ته نږدې دي؟ په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

ketabton.com - The Digital Library

څوار لسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.
لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښي خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل ښيي.

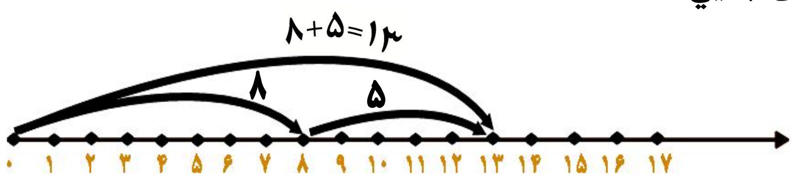

۸+۵=۱۳

فعالیتونه

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ.

___ + ___ = ___

___ + ___ = ___

کورنی دنده

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۳+۴ = ۷

۳+۶ =۹

ketabton.com - The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنی نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

فعالیتونه

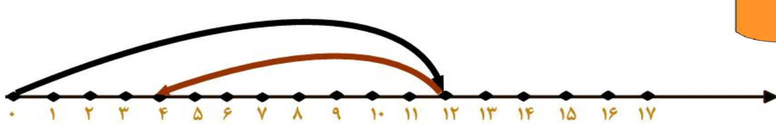

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

□ − □ = □

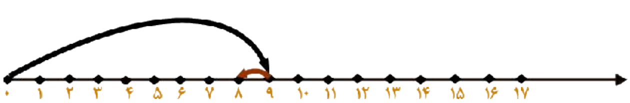

□ − □ = □

ketabton.com - The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

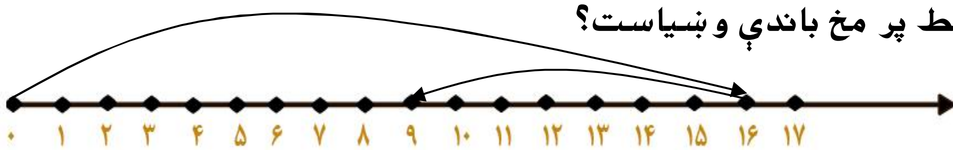

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنۍ دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

ketabton.com - The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعمليې پيژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عمليه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طريقې په مفهوم وپوهيږي.

فعاليتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کيږي؟

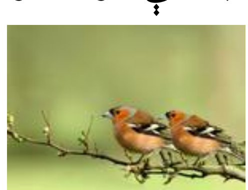

۲- په لاندې تصوير کې څو ګلدانۍ وينئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

څو قابه وينئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کيږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي، په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي، ۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

ketabton.com - The Digital Library

دويم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نيسو:

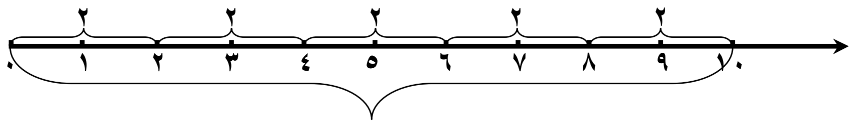

۲+۲+۲+۲+۲=۱۰

۲×۵=۱۰

دريم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وينئ، ټول څو ستوري کيږي؟

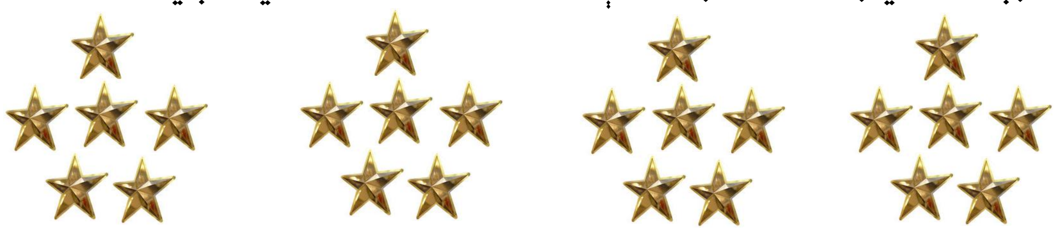

۶+۶+۶+۶=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې ليکو: ۶×۴=۲۴

مشق او تمرين

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې وليکئ.

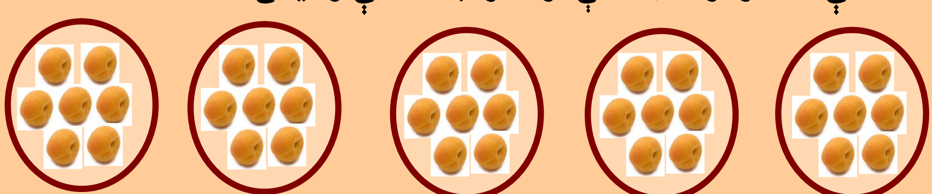

۲- د چاپيريال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښياست!

۳- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ. ۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ × ___ = ___

کورنی دنده

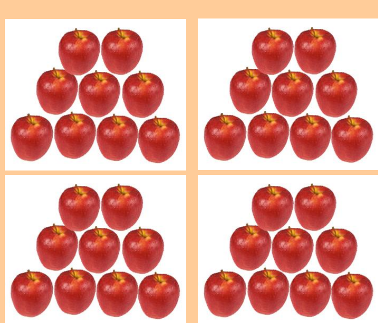

مخامخ شکلونه په نظر کې ونيسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

ketabton.com - The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندنۍ پوهیدو لپاره د ٦٣ × ٥ د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ٥ د یویزو له رقم یعني ٣ سره ضربوو چې ١٥ کیږي، د ٥ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ١ لس شخه عبارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{\text{١}}{\text{٦٣}} \\ \times \quad \text{٥} \\ \hline \text{٥} \end{array}$$

اوس ٥ د لسیزو په مرتبه یعنې ٦ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ٣٠ کیږي او د حاصل سره (١) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{\text{١}}{\text{٦٣}} \\ \times \quad \text{٥} \\ \hline \text{٣١٥} \end{array}$$

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

١٥ × ٨ = ☐	٤١ × ٨ = ☐	٢٥ × ٧ = ☐	٤٤ × ٦ = ☐
٢٥ × ٩ = ☐	٣٠ × ٦ = ☐	٥٣ × ٧ = ☐	٢٢ × ٦ = ☐

ketabton.com - The Digital Library

۱- تش ځايونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستنې سره په مناسبو عددونو ډك كړئ.

	×	۴	=	۱٦		×	۳	=	۲۷		×	۲	=	۱۸
۵	×		=	۳۵	۴	×		=	۲۴	۳	×		=	۲۴

۲- د كيڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

→

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

کورنۍ دنده

له لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال له نورو توكو څخه په ګټه اخېستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

ketabton.com - The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه وکړئ!

١	×	٧	=	٧
٢	×	٧	=	١۴
٣	×	٧	=	٢١
۴	×	٧	=	٢٨
۵	×	٧	=	٣۵
٦	×	٧	=	۴٢
٧	×	٧	=	۴٩
٨	×	٧	=	۵٦
٩	×	٧	=	٦٣
١٠	×	٧	=	٧٠

١	×	٦	=	٦
٢	×	٦	=	١٢
٣	×	٦	=	١٨
۴	×	٦	=	٢۴
۵	×	٦	=	٣٠
٦	×	٦	=	٣٦
٧	×	٦	=	۴٢
٨	×	٦	=	۴٨
٩	×	٦	=	۵۴
١٠	×	٦	=	٦٠

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دې د ٦ او ٧ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخيستني سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

☐ = ٧ × ۴	۲۴ = ☐ × ۴
۴۹ = ☐ × ٧	۲۴ = ٦ × ☐
۳٦ = ☐ × ٦	۲۸ = ٧ × ☐
۴۹ = ٧ × ☐	۳۵ = ☐ × ٧
۵٦ = ☐ × ٧	☐ = ۵ × ٦
۵۴ = ٦ × ☐	۴۲ = ٦ × ☐
☐ = ٧ × ۹	۴۸ = ☐ × ٦
۵۴ = ☐ × ٦	۵٦ = ٧ × ☐
٦۳ = ٧ × ☐	☐ = ٦ × ٧
۴۸ = ٦ × ☐	۳۵ = ۵ × ☐

کورنی دنده

لاندې عددونه ضرب كړئ.

☐ = ۸ × ۵	☐ = ۹ × ۴	☐ = ۷ × ۳
☐ = ۵ × ۸	☐ = ۴ × ۹	☐ = ۳ × ۷

ketabton.com - The Digital Library

۲- لاندي پوښتنې حل کړئ.

□ = ۸ × ۳	□ = ۷ × ۴
□ = ۳ × ۸	□ = ۴ × ۷
□ = ۸ × ۴	□ = ۷ × ۵
□ = ۴ × ۸	□ = ۵ × ۷
□ = ۸ × ۵	□ = ۷ × ٦
□ = ۵ × ۸	□ = ٦ × ۷

۳- لاندي پوښتنې حل کړئ.

۳۲ × ۶ = □

۶۴ × ۷ = □

۴۶ × ۶ = □

۷۶ × ۷ = □

کورنی دنده

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

ketabton.com - The Digital Library

نولسم لوست

د ۹،۸ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژونـد کې ورځخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر يوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

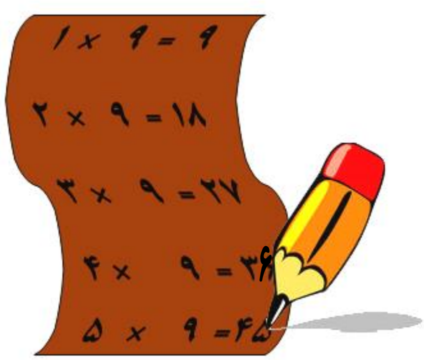

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکي او ياد دې کړي.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د مڼو په ټولولو بوخت دي، که چېرې هر هلک ۷ دانې مڼې ټولې کړې وي، معلوم کړئ چې ټولې یې څو مڼې ټولې کړې دي.

یادونه: لاندې مثال په پام کې ونیسئ.

۸×۳=۲۴ یا ۳×۸=۲۴

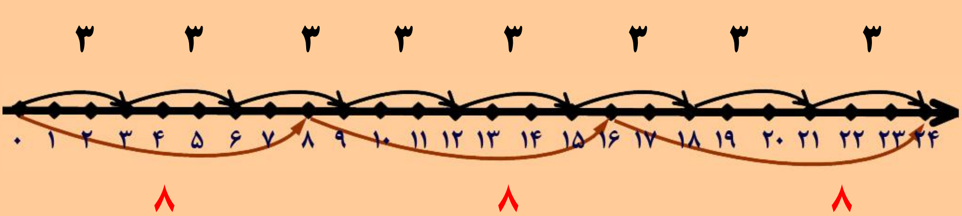

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل کړئ.

الف: ۲×۹=۱۸ ۹×۲=۱۸

ب: ٦×۴=۲۴ ۴×٦=۲۴

ketabton.com - The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷	۱۲۸
۸ ×	۹ ×
۳۷۶	۱۱۵۲

۱۱۴	۲۴	۳۸
۷ ×	۹ ×	۸ ×

۱۷۸	۹۸	۲۸۹
۹ ×	۷ ×	۸ ×

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

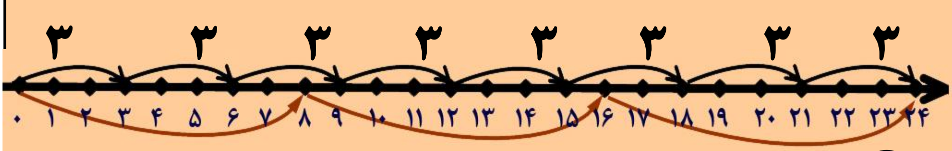

کورنۍ دنده

ټول زده کوونکي دې د ۸، ۹ او ۱۰ ژبنی ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

ketabton.com - The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پورې د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپيژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخیستنې طریقه:

د ۵ × ۴د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ لیکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ اود کیڼ لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښۍ خواته حرکت ورکړئ، په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي، کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عملیې د ضرب حاصل دی. یعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخیستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې ولیکئ.

۵×٦= ☐	۱۰×۱= ☐
۷×۸= ☐	٦×۸= ☐
۹×٦= ☐	۴×۸= ☐

۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه یې د ژبنې ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۴	٦	۵	۹	۸	۷
× ۵	× ۸	× ۷	× ٦	× ۸	× ٦
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشمیرئ او تش ځایونه پرې ډک کړئ.

	۷۲		۵٦			۳۲			۸

۴- د ژبنې ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

☐	☐	۹	۹	☐
× ۰	× ۹	× ٦	× ☐	× ٦
۰	۷۲		۴۵	۰

۸	۸	٦	۷
× ☐	× ☐	× ☐	× ☐
۰	۸	۵۴	۰

ketabton.com - The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډیر لوی عدد له ډیر کوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

□
□
―――
□

۶- لطيفې ۹ قطې تباشير راواخيستل که چېرې په هرې قطي کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

۶	۵	۹	۷	۸	×
					۸
					۷
					۹

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴	۱۵	۲۲
× ۷	× ۸	× ۹
□	□	□

ketabton.com - The Digital Library

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهیږئ چې : ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

یا:

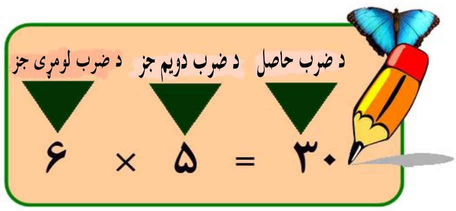

اوس غواړو چې د ۵ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

یا:

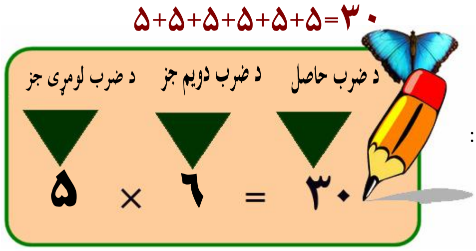

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

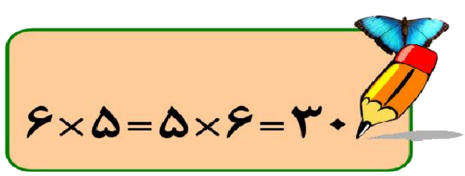

ketabton.com - The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= [ ] ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ـــــــــــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ـــــــــــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ـــــــــــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× [ ] په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ـــــــــــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او ووایاست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

ketabton.com - The Digital Library

۱- د کیڼ لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۴۲ = □ × ۷	⟷	□ = ۷ × ۶
۶۳ = ۹ × □	⟷	□ = ۷ × ۹
۲۴ = □ × ۸	⟷	□ = ۸ × ۳
۲۴ = ۶ × □	⟷	□ = ۴ × ۶
۲۱ = □ × ۳	⟷	۲۱ = □ × ۷

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډك کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ج: ۷ × □ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنۍ دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

□ × ۴ = ۴ × ۷ = □

۸ × ۴ = □ × ۸ = □

ketabton.com - The Digital Library

دوه ویشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوي آساني طریقی په توګه وپیژني.

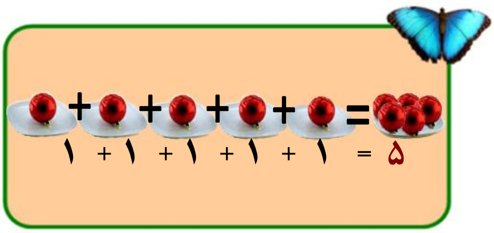

په لنډه ډول داسې لیکل کیږي.

$$۱×۵= ۵$$

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم وښیو.

په پورته شکل کې ۵ دانې منې یو وارې وینو نو د ضرب عملیه یې داسې لیکو.

$$۱×۵= ۵$$

له پورته دوو عملیو څخه دا نتیجه لاس ته راځي، که چیرې (۱) په هر عدد کې او یا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی ، نو لیکلی شو چې:

$$۱ × ۸ = ۸$$

$$۸ × ۱ = ۸$$

$$۴ × ۱ = ۴$$

$$۱ × ۴ = ۴$$

$$۶۴ × ۱ = ۶۴$$

$$۱ × ۶۴ = ۶۴$$

ketabton.com - The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندي عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ = ?　　　۱۸۴ × ۱ = ?　　　۶۱ × ۱ = ?

ketabton.com - The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

مثال ۱: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۵۰= ۵×۱۰

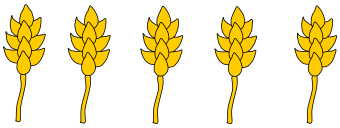

مثال ۲: ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي.

۷۰=۷×۱۰

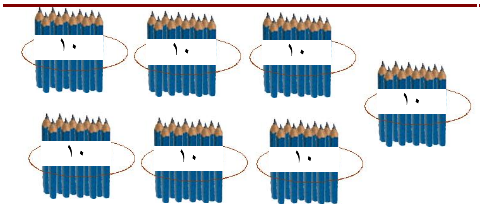

له پورته شکلونو او عمليو څخه معلوميږي، که چيرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او يا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی يو په هم هغه عدد کې ضربوو بيا د ضرب د حاصل ښی خواته يو صفر ليکو يا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته يو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې يې ليکو.

فعاليت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

په يو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په يو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځايونو کې وليکئ او نتيجه يې وليکئ چې يو له بل څخه څه توپير لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

ketabton.com - The Digital Library

په یوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

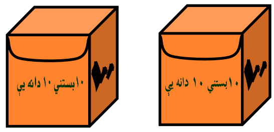

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ لیدل کیږي. ۲۰۰= ۲×۱۰۰

دویم مثال:

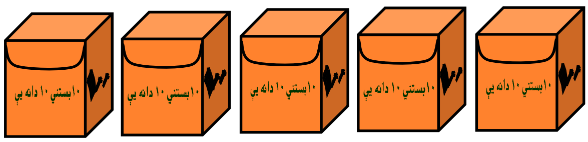

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنیو عملیو او شکلونو څخه نتیجه لاس ته را ځي، که چېرې ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې ولیکو او ښي خواته یې دوه صفرونه کېږدو.

دلاندې عملیو د ضرب حاصل پیدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ?

۶۷ × ۱۰۰ = ?

۲۱۳ × ۱۰۰ = ?

۴۷ × ۱۰۰ = ?

۱۶ × ۱۰۰ = ?

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×٤ ۱۰۰×٥

ketabton.com - The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څیر په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۰۰×۲=۲۰۰

۱:-

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

۲-یو سړي یو کارتن منې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلې، د ۸ کارتنو قیمت ملعوم کړی.

۲-که یو کس په یوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکتپه چاکلېټ وي، معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنوکې به څو پاکته چاکلېټ موجود وي؟

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸۶
۱۰۰ × ۷۶۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ۶۰۴	۶۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ میاشتو کې د څو افغانیو بوره را واخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونوکې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یو له بله سره پر تله او نتیجې یې و لیکئ.

ketabton.com - The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دريويشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپيژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهيمې خپلې خورته وليکل چې زه د کړکۍ يوې پردې ته اړتيا لرم، مهرباني وکړه داسې يوه پرده راوليږه چې جګوالي يې ۱۰ لوېشتې او سور يې ۱۲ لوېشتې وي. د فهيمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدايت سره سم يې تېوکر واخيسته پرده يې ور څخه و ګنډله او ور ويې ليږله. کله چې فهيمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشينې شوه، د هغې د خواشينتيا علت څه وي؟
څرنګه چې لويشتې يوله بله سره توپير لري او پرده يې د اړتيا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووايست چې څه بايد وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلك د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کيږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کيږي.

ketabton.com - The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دتېولګي مخې ته را وغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

۱- د خپل تېولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟
۴- ستاسو د تېولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟
۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟
۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د یوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

ketabton.com - The Digital Library

څلورویشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تږکر پلورونکي د تږکرد اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي تږتې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په تږلګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تږلګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

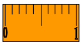

ketabton.com - The Digital Library

پوښتني:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کيږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له يوه متر څخه زيات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر يو څو سانتي متره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

ketabton.com - The Digital Library

پنځه و يشتم لوست

د يسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د يسي متر د متر د جزء په توګه وپيژنی او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعاليتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخيستنی سره لاندې فعاليتونه سرته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د يوې لښتې يا د کاغذ له ترېښې څخه د ۱۰ سانتيم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوې لښتې يا د کاغذ د ترېښې په واسطه يو متر واټن اندازه کړئ.

۵- و واياست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښايې ووايي چې ۱۰ لښتې يا ۱۰ ترېښې يو متر کيږي، هغه دې تشويق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوک ويلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه ياديږي؟

بايد وپوهيږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن يو ديسي متر بلل کيږي.

نو ويلی شو:

۱۰ ديسې متره = يو متر　　　　　　۱۰ سانتې متره = ۱ ديسې متر

پوښتنې:

۱- ۴ متره څو ديسې متره کيږي؟

۲- د کريم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کريم د قد اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- و واياست چې ۱۲۵ سانتي متره څو ديسي متره او څوسانتي متره کيږي؟

کورنۍ دنده

د يو ديسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ او وواياست چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

ketabton.com - The Digital Library

شپږ و يشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعاليتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

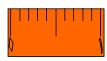

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

o ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

لومړی مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

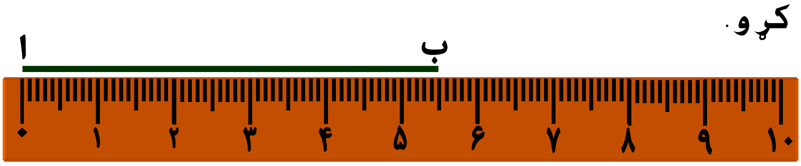

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمېږدو ليدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

ketabton.com - The Digital Library

په عمومي توګه لیکلی شو چې:

١٠ دیسي متره = ١ متر

١٠٠ سانتي متره = ١ متر

١٠٠٠ ملي متره = ١ متر

١٠ سانتي متره = ١ دیسي متر

١٠ ملي متره = ١ سانتي متر

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

١. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
٢. ٦ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟
٣. د خپل خط کش څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او ووایاست چې هر یو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ
۵. یو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ٢ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

٣ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۴ دیسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

ketabton.com - The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعني: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلومتر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

٦۰۰۰متر = ٦×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه ولیکو.

پوښتني:

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و يشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نيم خط(شعاع) او مستقيم خط وپيژني او يو له بله سره يې توپير وکړای شي.

فعاليتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر يوه سره چې بلدتيا لرئ، نوم يې واخلئ او رسم يې کړئ.

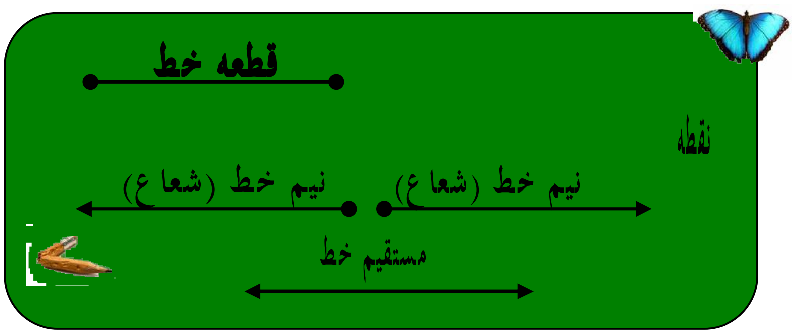

پورتني شکلونه په نظر کې ونيسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اينبودل شوې ده څه نوميږي؟

۲- د (ا●————————●ب) شکل دڅه په نامه يا ديږي؟

۳- که چيرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کيږدو او په مستقيم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

ketabton.com - The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

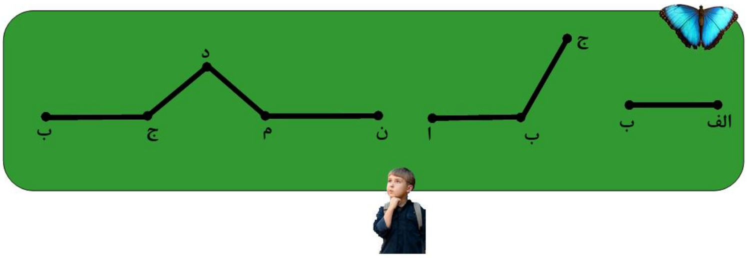

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښۍ او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

کورنۍ دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې ولیکي.

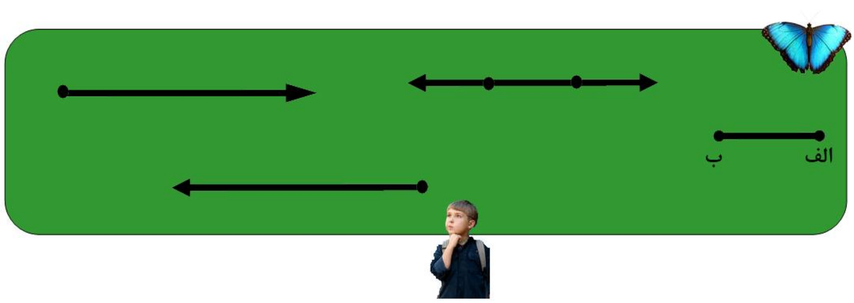

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کیږدی. یعنې ا، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

۱- لـه دې شـکلونو څخـه کـوم يـو يـې مـستقيم خـط، کـوم يـو يـې نـيم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

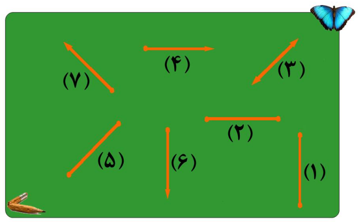

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونيسئ، د شکلونو لـه مخـې لانـدې پوښتنوته ځواب ووایاست:

الف: آيا يو مستقيم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره څه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقيم خط يو له بل سره څه توپيرلري؟

۲- په لاندې شکل کې څومستقيم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

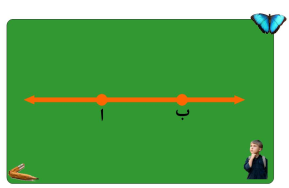

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه ليدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وښياست.

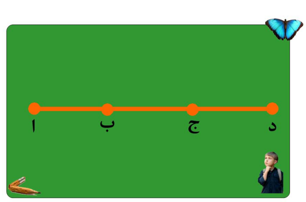

ketabton.com - The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپېژني او يو له بل سره يې توپير وکړای شي.

فعالیتونه

د چو کاټ د شکلونو نومونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې رسم کړئ.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم يې منکسر خط نه دی؟

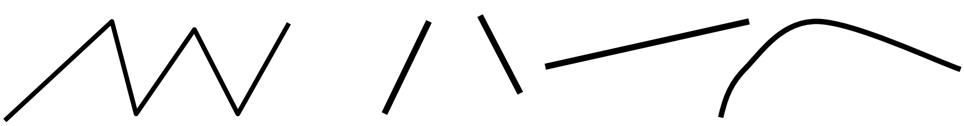

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟷ ب او ج ⟷ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ketabton.com - The Digital Library

د: که چیرې یو تار د دوارو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښيي؟ که چېرې کش يې نکړئ او خپل لاسونه سره نږدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ: په خپل ټولګي کې د څوشیانو نمونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

کورنۍ دنده

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نمونه يې ولیکئ.

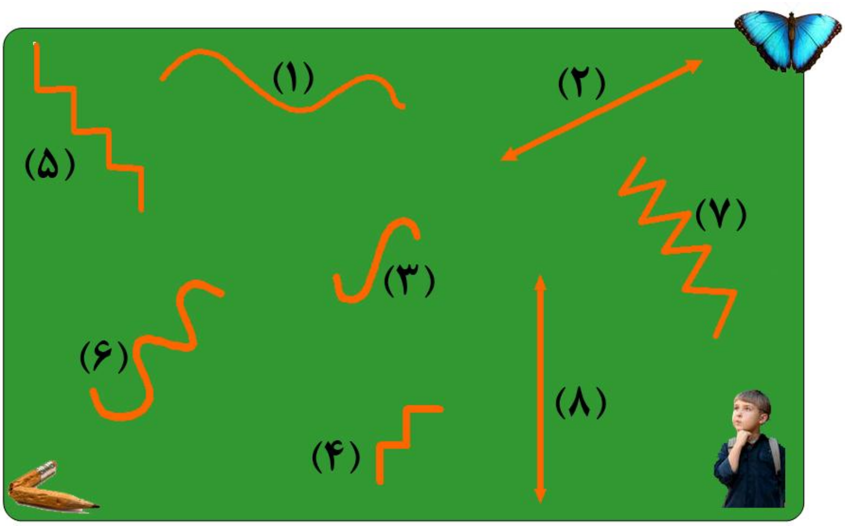

۲ - د خپل چاپیریال د هغو شیانو او شکلونو نمونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

ketabton.com - The Digital Library

دیرشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاویه او د هغې ډولونه وپیژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

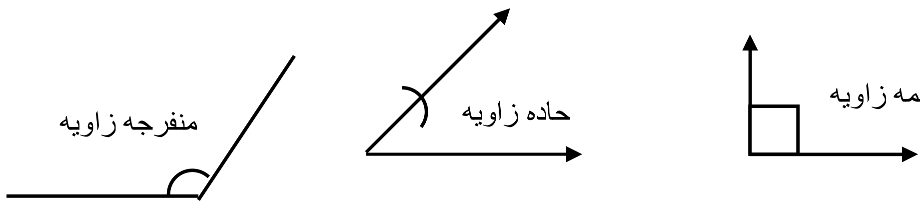

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخیستنې سره نورې زاویې وپېژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په یو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په یو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کیږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاویې څخه لویه او کومې یوې څخه کوچنۍ ده؟

ketabton.com - The Digital Library

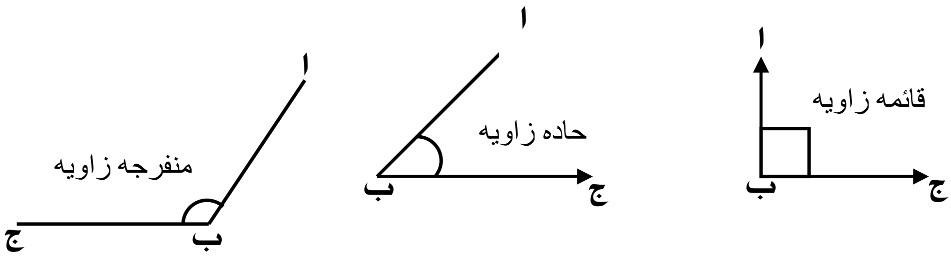

په پورته شکلونو کې به ووينئ چې ستاسو جوړه کړې زاويه د قايمې زاويې سره برابره، حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

کورنی دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلوکتابچو کې رسم او د هغو له زاويو سره يې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل څو زاويې لري او د هر شکل نوم وليکئ.

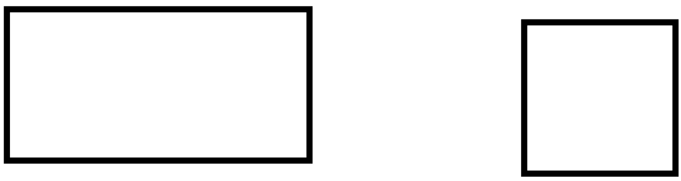

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونوکې حاده، قايمه او منفرجه زاويې وښياست.

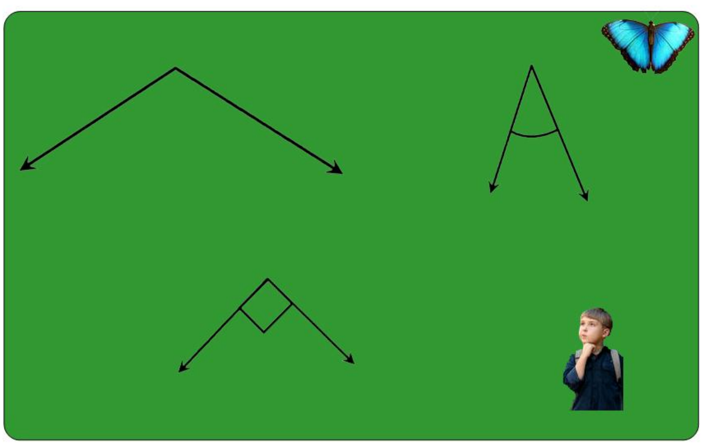

ketabton.com - The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او دهغو حاده او منفرجه زاويې هم وښياست.

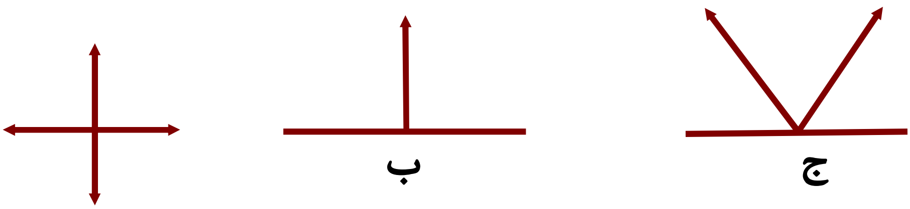

ج ب الف

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاويې، څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

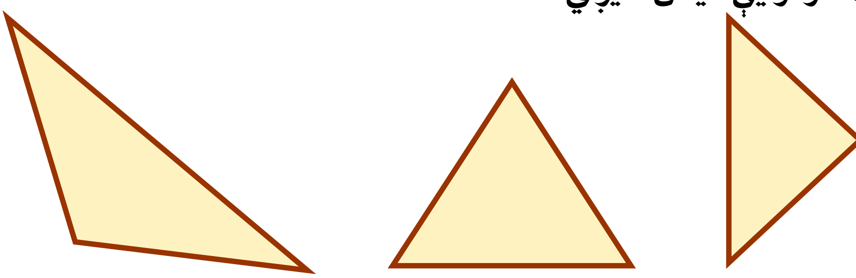

ج ب الف

کورنۍ دنده

د خپل ټولګي او کورځينو اسبابونو ته ښه ځير شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قايمه او منفرجه) زاويې چې په نښه کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

یو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او یو له بله سره یې توپیر او تشخیص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 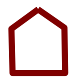 یو تړلی شکل دی. دا 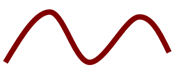
یوه خلاصه منحني او دا 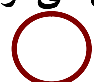 یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښیاست.

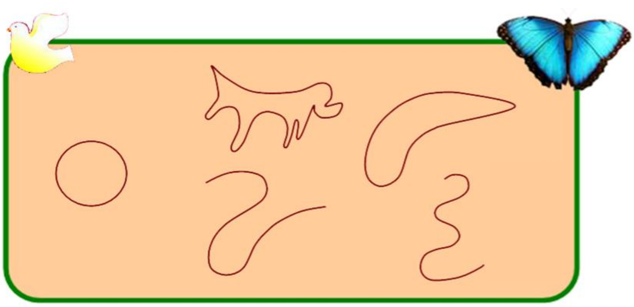

۲- په لاندې شکلونو کې کوم یو خلاص او کوم یو تړلی دی؟

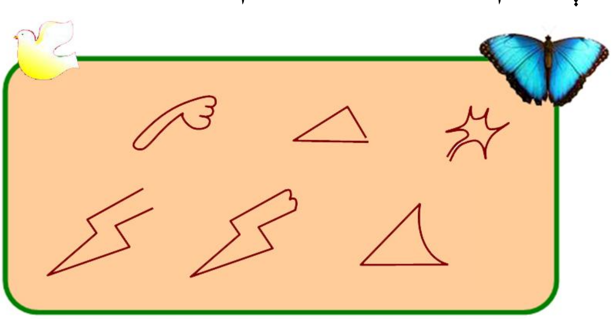

ketabton.com - The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟

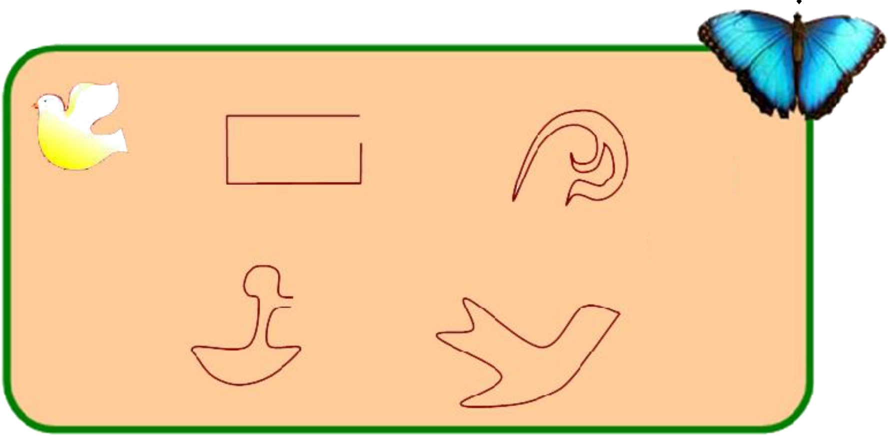

۵- هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

ketabton.com - The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

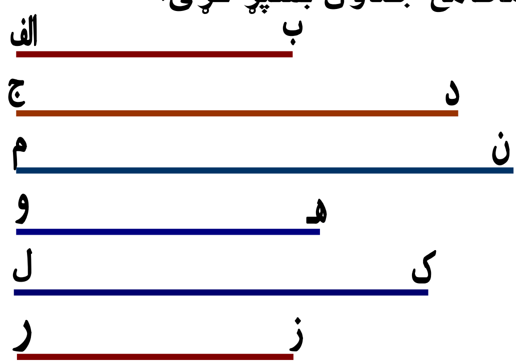

توټه خطونه	اټکلي اندازه	دقیق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توگه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقیق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته ډیر نژدې دی او هغه دې یادداښت کړي، بیا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د یوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توگه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

ketabton.com - The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

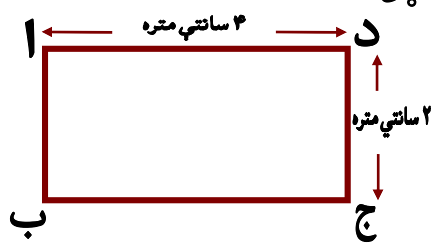

پورته شکل يو ترلی شکل دی که چيرې د (۱) له نقطې څخه وخوځيږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطې ته راورسيږو په حقيقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو وارو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د درې وارو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت دي.

ketabton.com - The Digital Library

فعالیتونه

- په لاندي مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

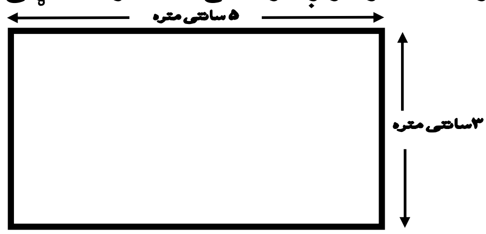

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سور یې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- په لاندي شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هري ضلعي اوږدوالی يې اندازه او محیطونه يې معلوم کړئ.

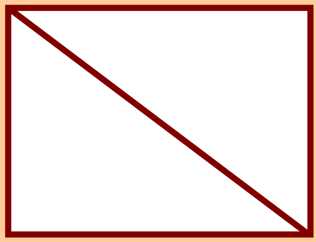

۲- په لاندي شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

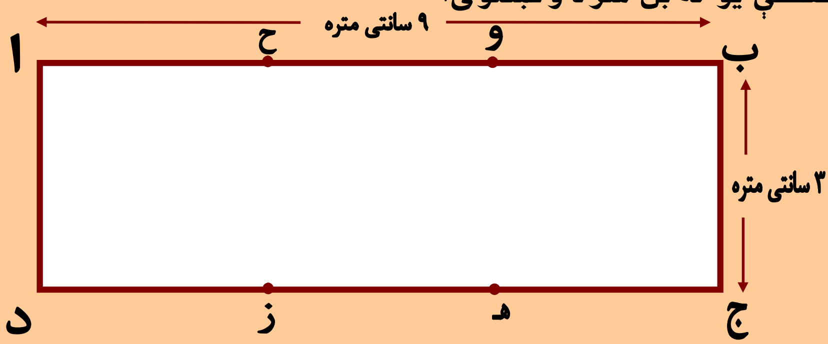

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګاني لیدلای شئ؟

ب : د هرې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنۍ دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط يې پیدا کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

څلور دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وګورئ چې د هغې په یوه پله کې منې او په بله پله کې د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

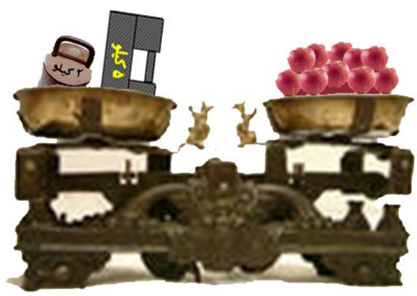

کیلوګرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شیانو پلورل او اخیستل په ځیر تیا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتیا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

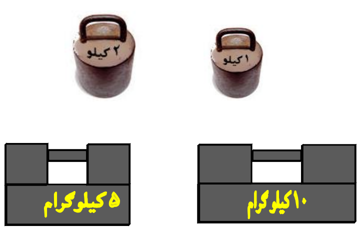

د ۱ کیلو ګرام څخه زیات وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو لپاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

ketabton.com - The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغليه ښوونکيه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغليه ښوونکيه! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! بايد يوه شئ چې ۱ کيلو گرام لـه ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

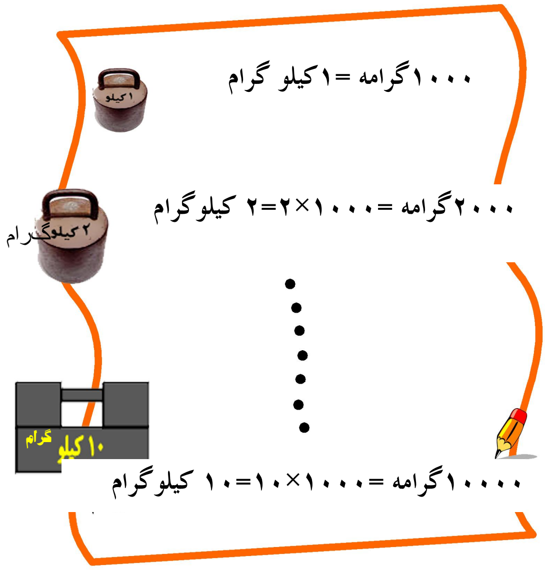

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو گرام منهې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < ښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو ښو سره ډك کړئ؟

۵ کیلو گرامه	□	۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه	□	۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه	□	۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه	□	نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه	□	دوه ۲۰۰، گرامه ، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو	□	۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

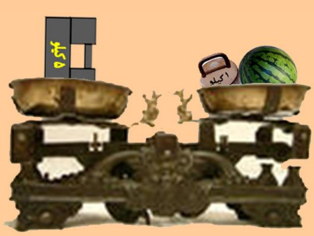

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډبیو څخه تله جوړه کړي او ټولگي ته دې راوړي.

ketabton.com - The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کیږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو گرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو گرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو گرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو گرامه = ۱۰۰۰×۲ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپېژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

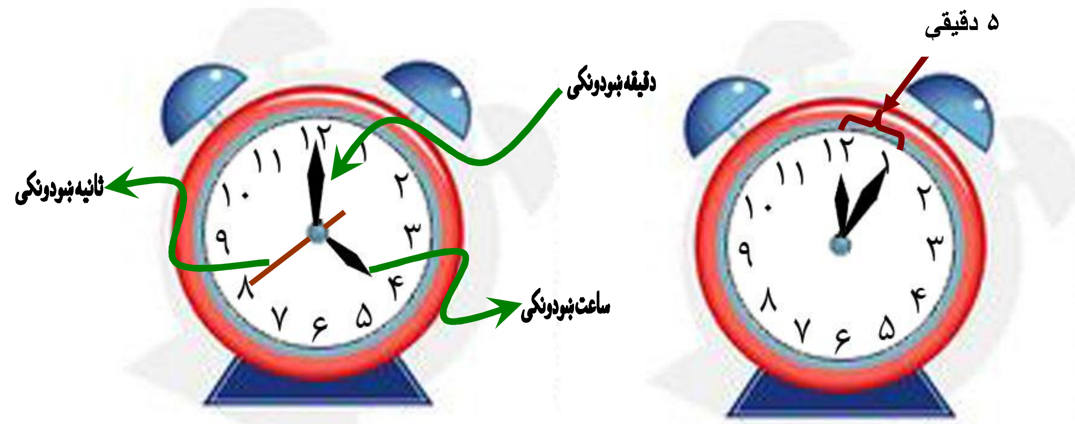

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

ketabton.com - The Digital Library

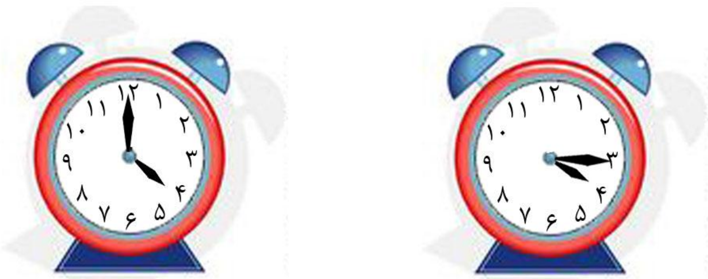

د ساعت لوستل ب الف

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰.
اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵	______	______	______
۱۵ پاتې ۴ ته	______	______	______

ketabton.com - The Digital Library

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

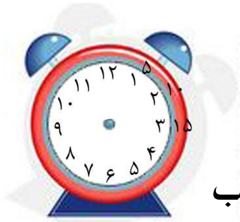

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر یو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونیسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

الف
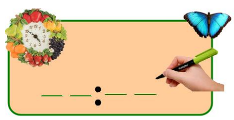

ب
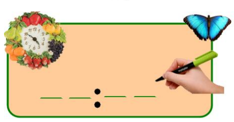

ج
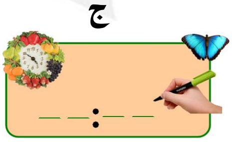

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د
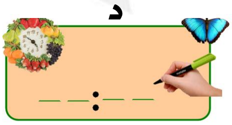

هـ
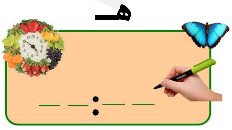

و
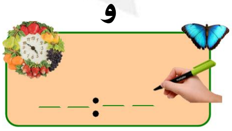

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

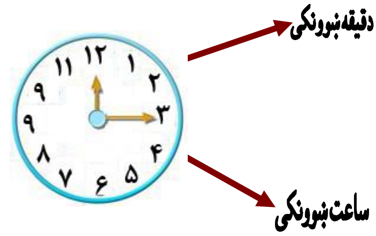

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

ketabton.com - The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عـدد څخـه د ۲ عددتـه ورسـیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکـت وکـړي او د ٦ عـدد تـه ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې رابښيي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخـه حرکـت وکـړي او یـوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیږي، هـر یـو سـاعت کـوم وخت رابښيي؟

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتاپچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په............................ بجو وېښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په........................ بجو پیل کېږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په..................... بجو خورم.

۴. زه په........................ بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په........................ بجو له ښوونځي څخه رخصت کېږم.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

ketabton.com - The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته = یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې = یوه اونۍ
۴ (اونۍ) = یوه میاشت
۳۰ شپې او ورځې = یوه میاشت
۱۲ میاشتې = یو کال
۳۶۵ شپې او ورځې = یو کال
۴ فصله = یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت __۳۰__ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دی.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

ketabton.com - The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کلیزې یا جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کلیزې یا جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

صفرالمظفر ربیع الاول ۱۴۲۷ — حمل - وری ۱۳۸۵ — March April 2006

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ ۲۰ 21	۲ ۲۱ 22	۳ ۲۲ 23	۴ ۲۳ 24
۵ ۲۴ 25	۶ ۲۵ 26	۷ ۲۶ 27	۸ ۲۷ 28	۹ ۲۸ 29	۱۰ ۲۹ 30	۱۱ ربیع الاول 31
۱۲ ۲ April	۱۳ ۳ 2	۱۴ ۴ 3	۱۵ ۵ 4	۱۶ ۶ 5	۱۷ ۷ 6	۱۸ ۸ 7
۱۹ ۹ 8	۲۰ ۱۰ 9	۲۱ ۱۱ 10	۲۲ ۱۲ 11	۲۳ ۱۳ 12	۲۴ ۱۴ 13	۲۵ ۱۵ 14
۲۶ ۱۶ 15	۲۷ ۱۷ 16	۲۸ ۱۸ 17	۲۹ ۱۹ 18	۳۰ ۲۰ 19	۳۱ ۲۱ 20	

ربیع الاول ربیع الاخر ۱۴۲۷ — ثور - غویی ۱۳۸۵ — April May 2006

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ ۲۱ 20	۳۱ ۲۲ 21					۱ ۲۲ 21
۲ ۲۳ 22	۳ ۲۴ 23	۴ ۲۵ 24	۵ ۲۶ 25	۶ ۲۷ 26	۷ ۲۸ 27	۸ ۲۹ 28
۹ ۳۰ 29	۱۰ ربیع الاخر 30	۱۱ ۲ May	۱۲ ۳ 2	۱۳ ۴ 3	۱۴ ۵ 4	۱۵ ۶ 5
۱۶ ۷ 6	۱۷ ۸ 7	۱۸ ۹ 8	۱۹ ۱۰ 9	۲۰ ۱۱ 10	۲۱ ۱۲ 11	۲۲ ۱۳ 12
۲۳ ۱۴ 13	۲۴ ۱۵ 14	۲۵ ۱۶ 15	۲۶ ۱۷ 16	۲۷ ۱۸ 17	۲۸ ۱۹ 18	۲۹ ۲۰ 19

ربیع الاخر جمادی االاول ۱۴۲۷ — جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ — May June 2006

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ ۲۳ 22	۲ ۲۴ 23	۳ ۲۵ 24	۴ ۲۶ 25	۵ ۲۷ 26
۶ ۲۸ 27	۷ ۲۹ 28	۸ جمادی الاول 29	۹ ۲ 30	۱۰ ۳ 31	۱۱ ۴ June	۱۲ ۵ 2
۱۳ ۶ 3	۱۴ ۷ 4	۱۵ ۸ 5	۱۶ ۹ 6	۱۷ ۱۰ 7	۱۸ ۱۱ 8	۱۹ ۱۲ 9
۲۰ ۱۳ 10	۲۱ ۱۴ 11	۲۲ ۱۵ 12	۲۳ ۱۶ 13	۲۴ ۱۷ 14	۲۵ ۱۸ 15	۲۶ ۱۹ 16
۲۷ ۲۰ 17	۲۸ ۲۱ 18	۲۹ ۲۲ 19	۳۰ ۲۳ 20	۳۱ ۲۴ 21		

جمادی االاول جمادی الاخر ۱۴۲۷ — سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ — June July 2006

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ ۲۵ 22					۱ ۲۵ 22	۲ ۲۶ 23
۳ ۲۷ 24	۴ ۲۸ 25	۵ ۲۹ 26	۶ ۳۰ 27	۷ 28	۸ ۲ 29	۹ ۳ 30
۱۰ ۴ July	۱۱ ۵ 2	۱۲ ۶ 3	۱۳ ۷ 4	۱۴ ۸ 5	۱۵ ۹ 6	۱۶ ۱۰ 7
۱۷ ۱۱ 8	۱۸ ۱۲ 9	۱۹ ۱۳ 10	۲۰ ۱۴ 11	۲۱ ۱۵ 12	۲۲ ۱۶ 13	۲۳ ۱۷ 14
۲۴ ۱۸ 15	۲۵ ۱۹ 16	۲۶ ۲۰ 17	۲۷ ۲۱ 18	۲۸ ۲۲ 19	۲۹ ۲۳ 20	۳۰ ۲۴ 21

جمادی الاخر رجب المرجب ۱۴۲۷ — اسد - زمری ۱۳۸۵ — July August 2006

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ ۲۶ 23	۲ ۲۷ 24	۳ ۲۸ 25	۴ ۲۹ 26	۵ رجب المرجب 27	۶ ۲ 28
۷ ۳ 29	۸ ۴ 30	۹ ۵ 31	۱۰ ۶ August	۱۱ ۷ 2	۱۲ ۸ 3	۱۳ ۹ 4
۱۴ ۱۰ 5	۱۵ ۱۱ 6	۱۶ ۱۲ 7	۱۷ ۱۳ 8	۱۸ ۱۴ 9	۱۹ ۱۵ 10	۲۰ ۱۶ 11
۲۱ ۱۷ 12	۲۲ ۱۸ 13	۲۳ ۱۹ 14	۲۴ ۲۰ 15	۲۵ ۲۱ 16	۲۶ ۲۲ 17	۲۷ ۲۳ 18
۲۸ ۲۴ 19	۲۹ ۲۵ 20	۳۰ ۲۶ 21	۳۱ ۲۷ 22			

رجب المرجب شعبان المعظم ۱۴۲۷ — سنبله - وږی ۱۳۸۵ — August September 2006

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ ۲۸ 23	۲ ۲۹ 24	۳ ۳۰ 25
۴ 26	۵ ۲ 27	۶ ۳ 28	۷ ۴ 29	۸ ۵ 30	۹ ۶ 31	۱۰ ۷ September
۱۱ ۸ 2	۱۲ ۹ 3	۱۳ ۱۰ 4	۱۴ ۱۱ 5	۱۵ ۱۲ 6	۱۶ ۱۳ 7	۱۷ ۱۴ 8
۱۸ ۱۵ 9	۱۹ ۱۶ 10	۲۰ ۱۷ 11	۲۱ ۱۸ 12	۲۲ ۱۹ 13	۲۳ ۲۰ 14	۲۴ ۲۱ 15
۲۵ ۲۲ 16	۲۶ ۲۳ 17	۲۷ ۲۴ 18	۲۸ ۲۵ 19	۲۹ ۲۶ 20	۳۰ ۲۷ 21	۳۱ ۲۸ 22

ketabton.com - The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۷ (۶) 29	۶ (۵) 28	۵ (۴) 27	۴ (۳) 26	۳ (۲) 25	۲ (رمضان المبارک) 24	۱ (۲۹) 23
۱۴ (۱۳) 6	۱۳ (۱۲) 5	۱۲ (۱۱) 4	۱۱ (۱۰) 3	۱۰ (۹) 2	۹ (۸) October	۸ (۷) 30
۲۱ (۲۰) 13	۲۰ (۱۹) 12	۱۹ (۱۸) 11	۱۸ (۱۷) 10	۱۷ (۱۶) 9	۱۶ (۱۵) 8	۱۵ (۱۴) 7
۲۸ (۲۷) 20	۲۷ (۲۶) 19	۲۶ (۲۵) 18	۲۵ (۲۴) 17	۲۴ (۲۳) 16	۲۳ (۲۲) 15	۲۲ (۲۱) 14
					۳۰ (۲۹) 22	۲۹ (۲۸) 21

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۵ (۴) 27	۴ (۳) 26	۳ (۲) 25	۲ (شوال المکرم) 24	۱ (۳۰) 23		
۱۲ (۱۱) 3	۱۱ (۱۰) 2	۱۰ (۹) November	۹ (۸) 31	۸ (۷) 30	۷ (۶) 29	۶ (۵) 28
۱۹ (۱۸) 10	۱۸ (۱۷) 9	۱۷ (۱۶) 8	۱۶ (۱۵) 7	۱۵ (۱۴) 6	۱۴ (۱۳) 5	۱۳ (۱۲) 4
۲۶ (۲۵) 17	۲۵ (۲۴) 16	۲۴ (۲۳) 15	۲۳ (۲۲) 14	۲۲ (۲۱) 13	۲۱ (۲۰) 12	۲۰ (۱۹) 11
			۳۰ (۲۹) 21	۲۹ (۲۸) 20	۲۸ (۲۷) 19	۲۷ (۲۶) 18

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۳ (۳) 24	۲ (۲) 23	۱ (ذیقعده الحرام) 22				
۱۰ (۱۰) December	۹ (۹) 30	۸ (۸) 29	۷ (۷) 28	۶ (۶) 27	۵ (۵) 26	۴ (۴) 25
۱۷ (۱۷) 8	۱۶ (۱۶) 7	۱۵ (۱۵) 6	۱۴ (۱۴) 5	۱۳ (۱۳) 4	۱۲ (۱۲) 3	۱۱ (۱۱) 2
۲۴ (۲۴) 15	۲۳ (۲۳) 14	۲۲ (۲۲) 13	۲۱ (۲۱) 12	۲۰ (۲۰) 11	۱۹ (۱۹) 10	۱۸ (۱۸) 9
	۳۰ (۳۰) 21	۲۹ (۲۹) 20	۲۸ (۲۸) 19	۲۷ (۲۷) 18	۲۶ (۲۶) 17	۲۵ (۲۵) 16

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۱ (ذیحجه الحرام) 22						۳۰ (محرم الحرام) 20
۸ (۸) 29	۷ (۷) 28	۶ (۶) 27	۵ (۵) 26	۴ (۴) 25	۳ (۳) 24	۲ (۲) 23
۱۵ (۱۵) 5	۱۴ (۱۴) 4	۱۳ (۱۳) 3	۱۲ (۱۲) 2	۱۱ (۱۱) January	۱۰ (۱۰) 31	۹ (۹) 30
۲۲ (۲۲) 12	۲۱ (۲۱) 11	۲۰ (۲۰) 10	۱۹ (۱۹) 9	۱۸ (۱۸) 8	۱۷ (۱۷) 7	۱۶ (۱۶) 6
۲۹ (۲۹) 19	۲۸ (۲۸) 18	۲۷ (۲۷) 17	۲۶ (۲۶) 16	۲۵ (۲۵) 15	۲۴ (۲۴) 14	۲۳ (۲۳) 13

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۶ (۷) 26	۵ (۶) 25	۴ (۵) 24	۳ (۴) 23	۲ (۳) 22	۱ (۲) 21	
۱۳ (۱۴) 2	۱۲ (۱۳) February	۱۱ (۱۲) 31	۱۰ (۱۱) 30	۹ (۱۰) 29	۸ (۹) 28	۷ (۸) 27
۲۰ (۲۱) 9	۱۹ (۲۰) 8	۱۸ (۱۹) 7	۱۷ (۱۸) 6	۱۶ (۱۷) 5	۱۵ (۱۶) 4	۱۴ (۱۵) 3
۲۷ (۲۸) 16	۲۶ (۲۷) 15	۲۵ (۲۶) 14	۲۴ (۲۵) 13	۲۳ (۲۴) 12	۲۲ (۲۳) 11	۲۱ (۲۲) 10
				۳۰ (صفرالمظفر) 19	۲۹ (۳۰) 18	۲۸ (۲۹) 17

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۴ (۵) 23	۳ (۴) 22	۲ (۳) 21	۱ (۲) 20			
۱۱ (۱۲) 2	۱۰ (۱۱) March	۹ (۱۰) 28	۸ (۹) 27	۷ (۸) 26	۶ (۷) 25	۵ (۶) 24
۱۸ (۱۹) 9	۱۷ (۱۸) 8	۱۶ (۱۷) 7	۱۵ (۱۶) 6	۱۴ (۱۵) 5	۱۳ (۱۴) 4	۱۲ (۱۳) 3
۲۵ (۲۶) 16	۲۴ (۲۵) 15	۲۳ (۲۴) 14	۲۲ (۲۳) 13	۲۱ (۲۲) 12	۲۰ (۲۱) 11	۱۹ (۲۰) 10
			۲۹ (ربیع الاول) 20	۲۸ (۲۹) 19	۲۷ (۲۸) 18	۲۶ (۲۷) 17

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

۱- د چنگاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك كړئ.

June / July 2006 — سرطان - چنگاښ ۱۳۸۵ — ۱۴۲۷ جمادی الاول / جمادی الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ ۲۶ 23	۱ ۲۵ 22					۳۱ ۲۵ 22
۹ ۳ 30	۸ ۲ 29	۷ 28	۶ ۳۰ 27		۴ ۲۸ 25	۳ ۲۷ 24
۱۶ ۱۰ 7	۱۵ ۹ 6			۱۲ ۶ 3	۱۱ ۵ 2	۱۰ ۴ July
۲۳ ۱۷ 14	۲۲ ۱۶ 13		۲۰ ۱۴ 11	۱۹ ۱۳ 10		
		۲۸ ۲۲ 19	۲۷ ۲۱ 18			۲۴ ۱۸ 15

۲- د جنترې له مخې د كال كومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د كال كومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د كال كومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې كې د زمرې د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له كومې ورځې سره سمون لري؟

....

ketabton.com - The Digital Library

۶- د زمري د میاشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنترۍ له مخې ولیکئ.

۸- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

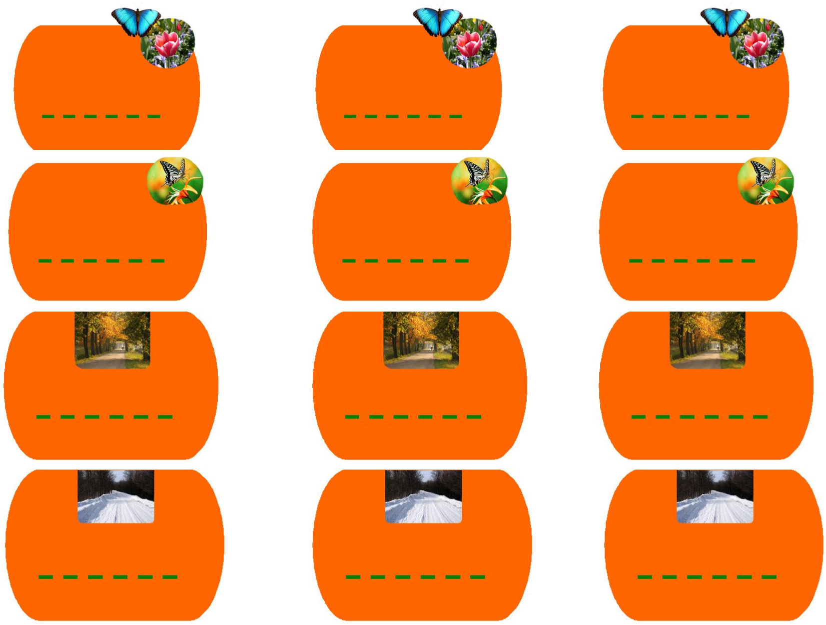

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زیږیدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کې ولیکي.

ketabton.com - The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مايعاتو د اندازه کولو واحد (ليتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کېږي.

پوښتنې:

۱. څوك ويلی شي چې تېل په څه شي اندازه کېږي؟
۲. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تېلو په ګيلنو، په مايع دواګانو، د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيو باندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد پوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کېږي، که چيرې ۴ معمولي ګيلاسه اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي ګيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توګه ومنئ، دتېلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په اخيستلو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ دېر تيل پلورونکي سر خلاصی بوتل او يا ګيلن په نښه کوي، په پلورلو او اخيستلو کې له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

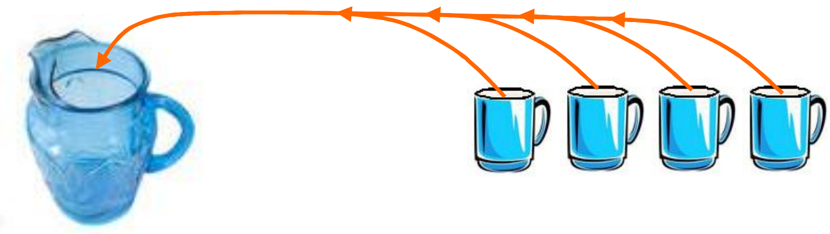

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

الف　　ب　　ت　　ث

ب ☐ الف　　الف ☐ ت　　ب ☐ ت　　ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

ketabton.com - The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عددونه په څـو رقمـي عـددونو کـې ضـرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د یو رقمي عددونو ضرب کـول پـه دوه رقمـي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ٢١۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د یو یزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

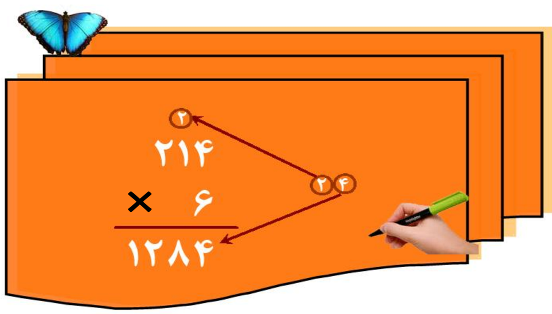

(٦ × ۴=٢۴)

د ٢۴ د عدد د یو یز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یـو یزو پـه مرتبـه کـې لیکو او د ٢۴ د لسیز رقم چې ٢ دی، د ٢١۴ د عدد د لسیزو د مرتبې په سر لیکو.

دویم: د ٦ عدد د عدد د لسیزو په رقم کـې چـې (١) دی ضـرب کـوو او د ٢ رقـم سره چې حاصل نیول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ١) +٢=٨

یا ٦ + ٢ = ٨

چې د ٨ عدد حاصل کیږي او د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې یې لیکو.

دریم: د ٦ عدد د عدد په سلیزو کې چې ٢ دی ضربوو ١٢=(٢ × ٦) کیږي د ١٢ د عـدد د ٢ رقم د ضرب د حاصل د سلیزو په مرتبه کې او د (١) رقم یـې د زریـزو پـه مرتبـه کې لیکو او د ١٢٨۴ عدد په لاس راځي.

کورنۍ دنده

د ٧٠٢عدد په ۴ کې ضرب کړي.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۵۴ × ۷ = ☐	۷۴۵ × ٦ = ☐	۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- له لاندې مثال نه په ګټه اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

①⑤⑥

مثال :

۳۸۷۲ × ۸ = ۳۰۹۷٦

۹٦۰۴ × ۷ = ☐	٦۰۰۲ × ۸ = ☐	۱۲۸۴ × ۵ = ☐

٦ – لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲ × ٦ = ☐	۵۱۴ × ۷ = ☐	۱۱۷۸ × ۵ = ☐	۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴ × ۴ = ☐	٦۰۰۲ × ۹ = ☐	۹۰۴۴ × ۸ = ☐

ketabton.com - The Digital Library

څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
  ۲۳
× ۱٦
-----
 ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
 × ۱٦
------
  ۱۳۸
+ ۲۳
------
  ۳٦۸
```

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۲۵ × ۱۱	۱۹ × ۱۳	۱۵ × ۲۱

ketabton.com - The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نیسو.

$$۴۰ \times ۳۰ = ?$$

لومړی حالت:

$$\begin{array}{r} ۴۰ \\ \times \quad ۳۰ \\ \hline ۰۰ \\ + ۱۲۰ \\ \hline ۱۲۰۰ \end{array}$$

دویم حالت:

$$۴۰ \times ۳۰ = ?$$

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضربوو یعني $(۴ \times ۳ = ۱۲)$

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو، لکه: $۴۰ \times ۳۰ = ۱۲۰۰$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

① $$\begin{array}{r} ۶۳۰ \\ \times \quad ۴۰ \\ \hline ۲۵۲۰۰ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۸ \\ \times \quad ۶۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۰ \\ \times \quad ۷۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰ \\ \times \quad ۱۰۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۳۰۰ \\ \times \quad ۷۰ \\ \hline \end{array}$$

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرين

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

الف : ۳۰ او ۴۰ ذ : ۱۰ او ۲۰۰

ب : ۶۱ او ۹۰ ر : ۶۳ او ۱۰۰

د : ۶۰ او ۳۰۰ ز : ۱۷۲او ۸۰

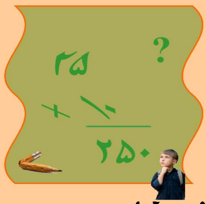

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډک کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= ٠ ۷×۶۰

ج: ۴۰۰۰= □ ۸ × □ ۵ الف: ۴۲۰۰= □ ۷۰×۶

د: ۷۳۰۰= ×۷۳ □ ۱ ب: ۶۵۰= □ ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰= □ ۵×۴

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

ketabton.com - The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

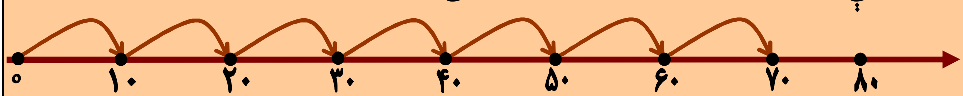

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونو ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
۲۲ ×	۳۵ ×	۲۷ ×	۴۰ ×
☐	☐	☐	☐

ketabton.com - The Digital Library

یوڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

```
   ۷۶۵
 ×  ۵۸
 ─────
  ۶۱۲۰
+ ۳۸۲۵
 ─────
 ۴۴۳۷۰
```

مثال: غواړو چې د ۷٦۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦۵ په عدد کې ضربوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷٦۵ عدد کې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳۶	۶۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ۶۷	× ۹۶	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ۶۲
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

۷۲۵	۹۱۰
× ۲۰	× ٦٢
☐	☐

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۷٦۴	۱۷۳	۱۰۱	۹۰۰
× ۷۳	× ٦۴	× ۷۳	× ۱۰

۷۰۴	۱۰۲	۱۹۸	٦۸۷
× ٦۲	× ۴۴	× ۸۷	× ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې ځغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

ketabton.com - The Digital Library

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

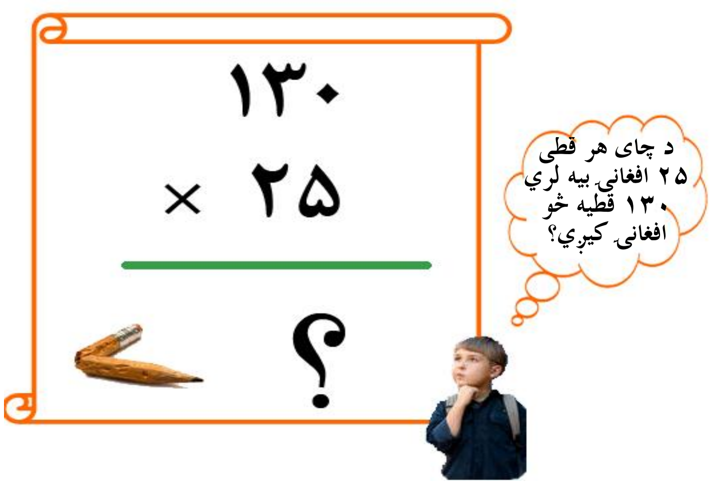

ketabton.com - The Digital Library

لسم فصل

تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، ورې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو واري سرته رسول شوې ده؟
- د څو واري ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور واري تفریق شوی او یا ۳ څلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

مقسوم ← ۱۲ ، مقسوم علیه ← ۳ ، د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

ketabton.com - The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

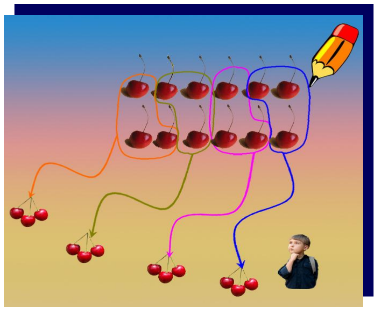

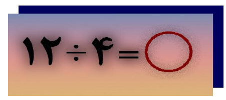

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

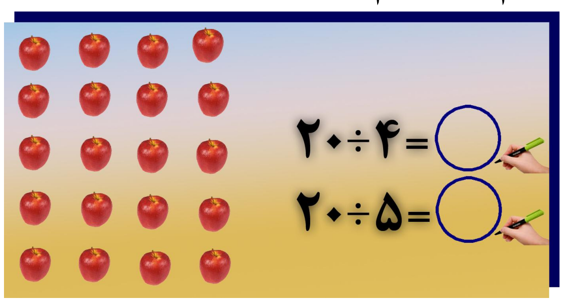

۳. دپورته شکل له حل شوې پوښتنې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

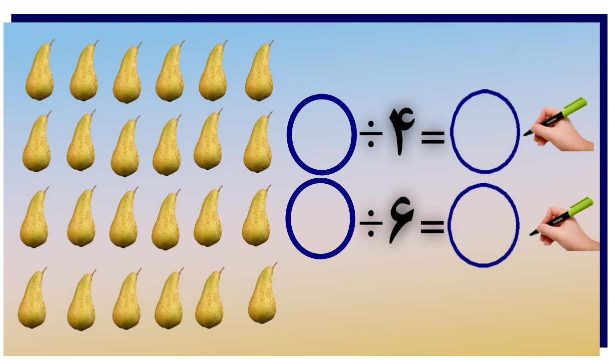

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

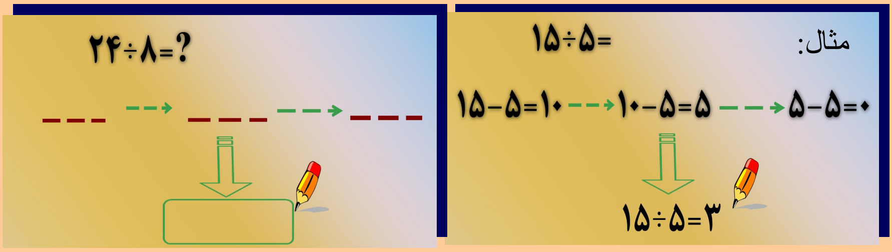

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.

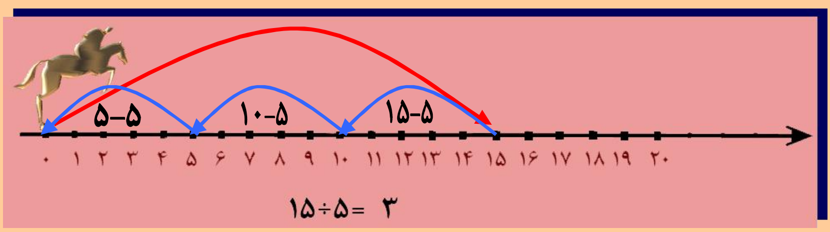

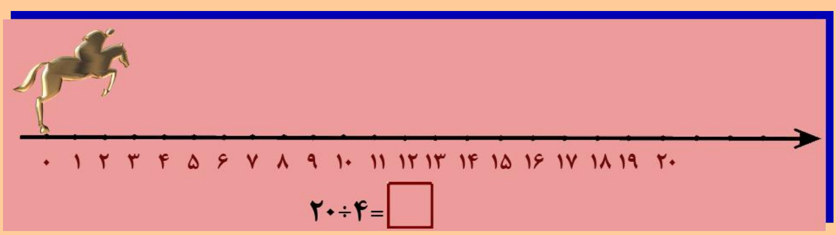

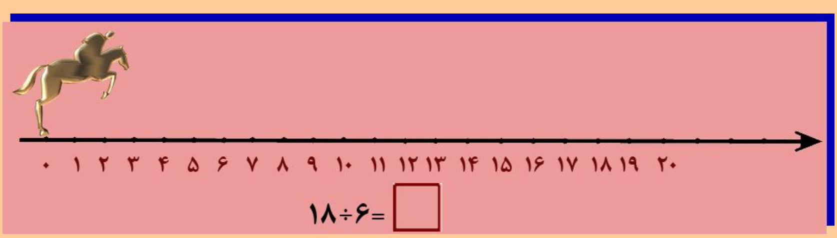

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱۶ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

ketabton.com - The Digital Library

دريم څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په يو رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو،ليدل کيږي چې د مقسوم د کيڼې خوا رقم يعنې ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې ۲ کيږي. بيا ۸ را کښته کوواو د تفريق د حاصل ښې خواته يې ليکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ويشو د ژبنې ضرب څخه په ګټې اخيستنې سره پوهيږو چې. ۲۸= ۷ × ۴ کيږي.

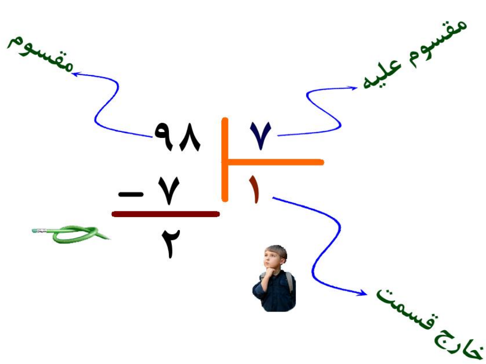

د ۴ عددپه خارج قسمت کې ليکو او په ۷ کې يې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې ليکو او له ۲۸ څخه يې تفريقوو. په نتيجه کې ليدل کيږي چې د تفريق حاصل يې صفر(پاتې) او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

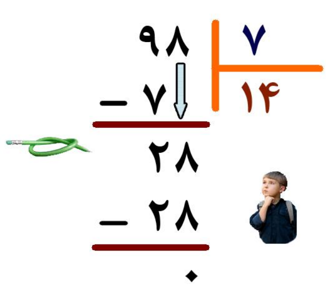

ketabton.com - The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

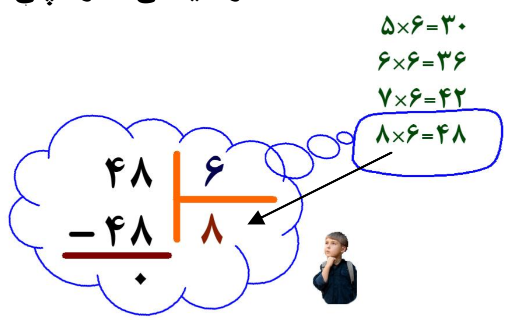

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

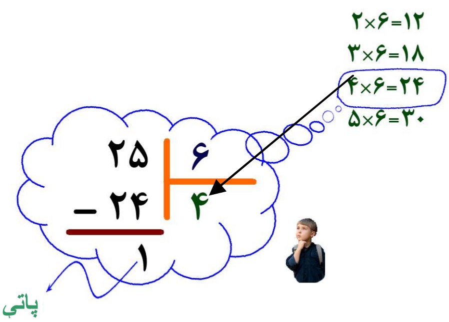

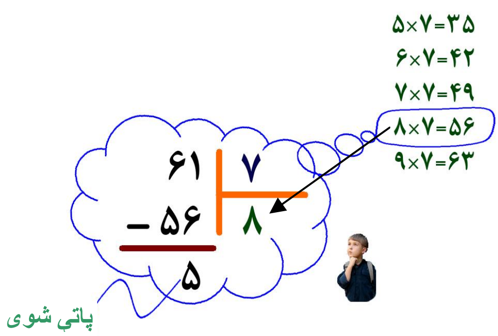

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۹ | ۷۲

۸ | ٦۳

٦ | ۹۴

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۲۲ | ۷ ۲۸ | ۷ ۳۶ | ۸ ۴۹ | ۷

۶۷ | ۸ ۳۴ | ۴ ۳۲ | ۸ ۴۶ | ۶

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

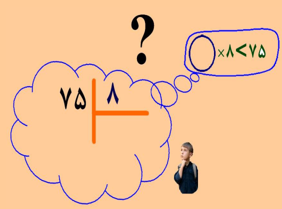

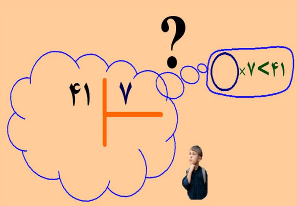

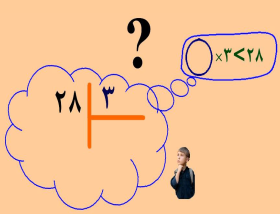

کورنۍ دنده

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۵۵ | ۵ ۹۴ | ۴ ۴۲ | ۲

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نیالګي په ۹ پټیو کې په مساوي توګه کښینوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زیات پاتې کیږي.

۲- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتیا ده؟

۳- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ٦۸ تنو لپاره څو غوریا نو ته اړتیا ده؟

۴- که چیرې یو زده کوونکی ٦ ټوله کتابچو ته اړتیا ولري، ۵٦ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسیږي او څو کتابچې پاتې کیږي؟

۵- که چیرې یوې کورنۍ په یوه اونۍ کې ۸٦ کیلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې یې څو کیلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چیرې یوتن په یوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چیرې په هر موټرکې د سړیو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

ketabton.com - The Digital Library

څلور څلویښتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد په ۳ باندې ویشو.

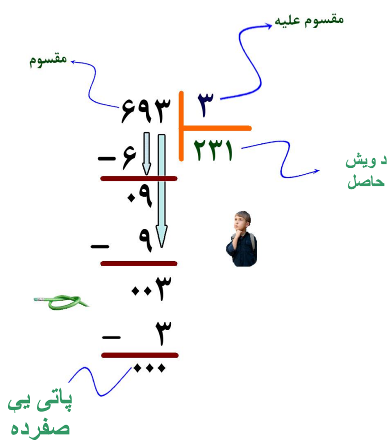

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنې ٦ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ کیږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې د ٦ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو، په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

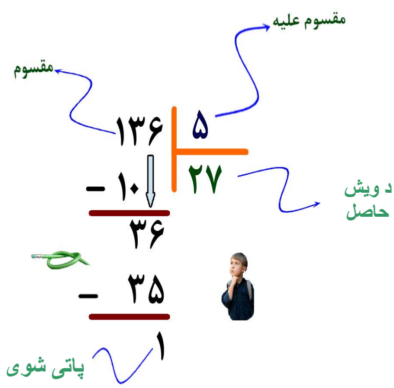

دوهم مثال: د ۱۳٦ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نود لسیزورقم دسلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي، په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضربوو، د ضرب حاصل یې له ۱۳ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ۳ کیږي، اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ٦ را کښته کوو د۳٦عدد حاصلیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې له ۳٦ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

ketabton.com - The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې و نیسئ.

۵۷۴	۸
۵٦	۷۱
۱۴	
ـ ۸	
٦ پاتې	

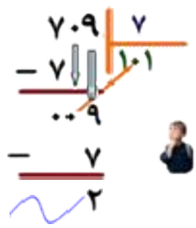

پاتې شوی

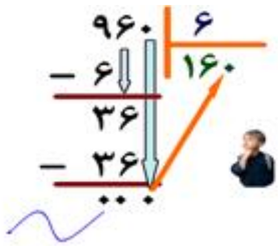

پاتې شوی

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

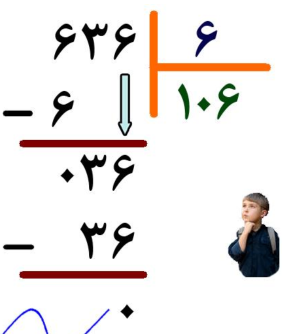

پاتې شوی

کورنۍ دنده

تقسیم کړي.

۲۸۴	۶

۴۵۲	۳

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سرته ورسوئ؟

۹ | ۱۷۰	۷ | ٦٦	٦ | ۴۱	۵ | ۸٦۷
۳ | ۲۸۵	۸ | ۱٦۸	۱ | ۳۷۵	۱ | ۴۲۰
۸ | ۴۹۸	۷ | ۱۰۰	۷ | ۷۰۹	٦ | ۹٦۰

۲- یوه بزګر ۹۸۰ کیلو ګرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نومورې بزګر د ورځې ۷ کیلو ګرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو ګرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو ګرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲ | ٦۷۳	۳ | ۱۰۷	۵ | ۵۰۰

ketabton.com - The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه وآزمايي.

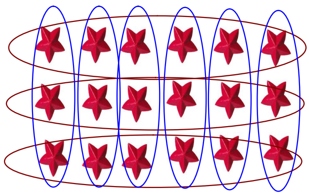

۶×۳=۱۸

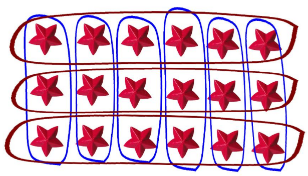

۱۸÷۳=۶

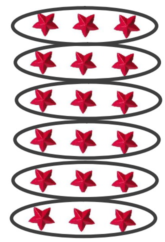

۱۸÷۶=۳

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

$$\begin{array}{r|l} ٦۸ & ٦ \\ \hline -٦ & ۱۱ \\ ۸ & \\ -٦ & \\ ۲ & \end{array}$$

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیري د ضرب حاصل دضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چیري مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او دغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرين

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځايونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = [۹]	۷۲ ÷ ۹ = [ ]
[۵۴] ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = [ ]
۵۴ = ٦ × [۹]	۷۲ = ۸ × [ ]
۳۲ ÷ ۴ = [ ]	۲۱ ÷ ۳ = [ ]
[ ] ÷ ۸ = ۴	[ ] ÷ ۷ = ۳
۳۲ = [ ] × ۸	۲۱ = [ ] × ۳

۲- تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

۷×۸ = [۵٦]	۹×۸ = [۷۲]	۹×۷ = [٦۳]
۵٦÷۸ = [ ]	۷۲÷۸ = [ ]	٦۳÷۷ = [ ]
۵٦÷۷ = [ ]	۷۲÷۹ = [ ]	٦۳÷۹ = [ ]

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځايونه يې ډك کړئ.

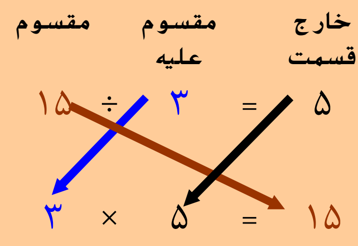

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

ketabton.com - The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ÷ ۸	۶۴۰ ÷ ۵	۹۷۲ ÷ ۸
۱۰۰ ÷ ۹	۱۰۵ ÷ ۸	۷۰۶ ÷ ۶

۵- د ۵ متره ټوکر بيه ۷۵ افغانۍ ده، د يوه متر ټوکر بيه معلومه کړئ.

۶- که چيرې يو کارگر په مياشت کې ۲۱۰ متره ټوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارگر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چيرې يو مامور په يوه اونۍ کې ۵۶۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ ÷ ۸	٦۱۱ ÷ ۸

ketabton.com - The Digital Library

یوولسم فصل
کسر

شپږ څلوېښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{١}{٢}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{١}{٣}$ د یوه شي د دریمې برخې په توګه. او $\frac{٢}{٣}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپېژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه مڼه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومڼه نیمايي کړې ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{١}{٢}$

که مونږ یوه مڼه په دري مساوي برخو وویشو اوله هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{١}{٣}$

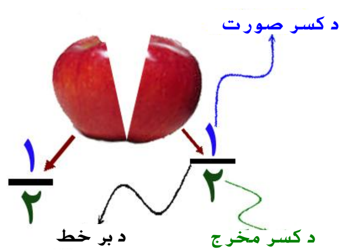

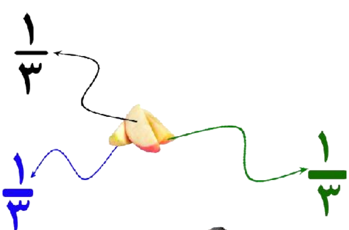

که چیرې د یوې مڼې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې یې په بل کې کېښېږدو داسې لیکو:

الف: $\frac{١}{٣}$ برخه په یوه قاب کې

$\frac{١}{٣}$

ب: $\frac{٢}{٣}$ برخې په بل قاب کې

$\frac{٢}{٣}$

ketabton.com - The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

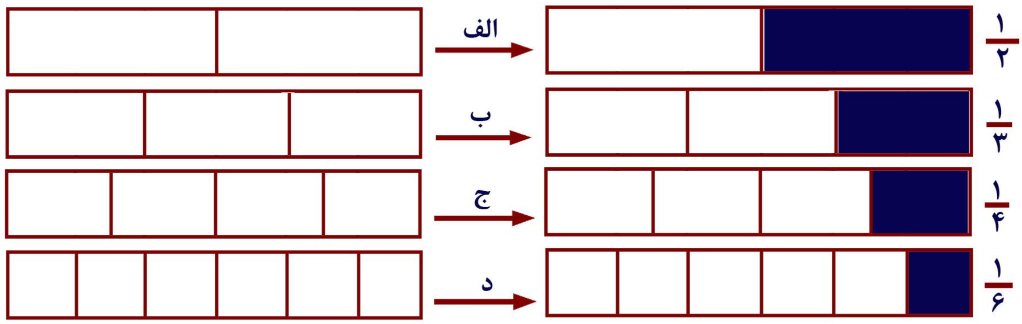

د الف په شکل کې د ۱/۲ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د ۱/۳ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د ۱/۴ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د ۱/۶ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې لپاره چې تا سو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلدتيا پيدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

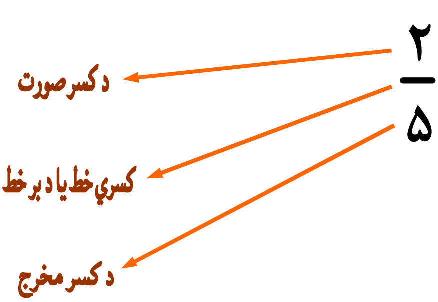

ketabton.com - The Digital Library

مشق او تمرين

١- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپينو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښياست او وې ليکئ.

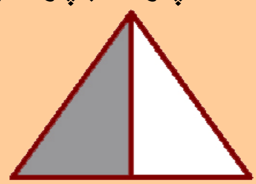

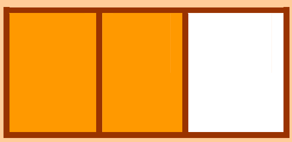

توره ____ سپينه ____   توره ____ سپينه ____

٢- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
٢	١	١/٢
		٢/٣
		٣/٥
		٤/٥
		٥/٦

کورنۍ دنده

د ٢/٥، ٤/٥، ٢/٣ په کسرونو کې صورت او مخرج وليکئ.

ketabton.com - The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

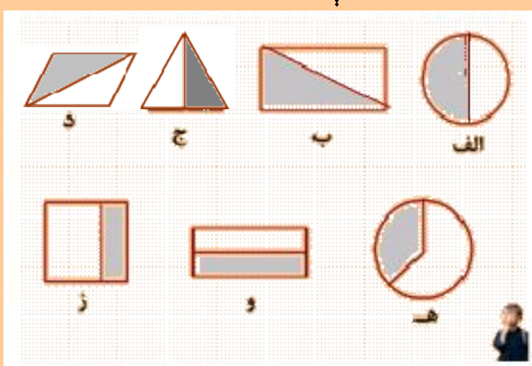

٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

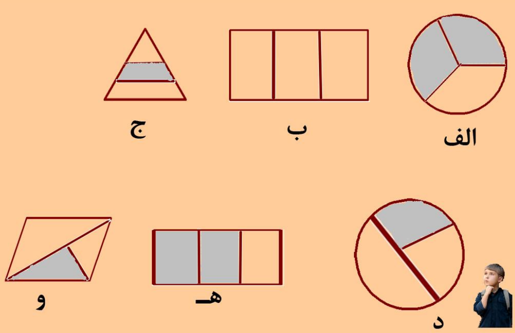

کورنی دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

ketabton.com - The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

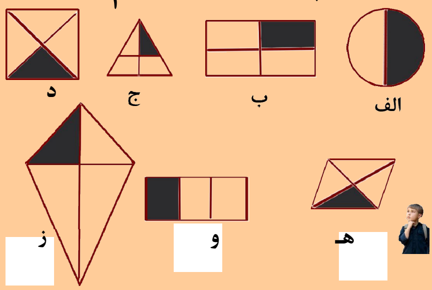

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

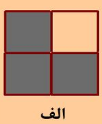

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپینه	$\frac{۱}{۴}$

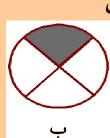

مساوي برخې	
رنګ شوي	
رنګ شوي نه دي	

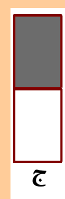

مساوي برخې	
رنګ شوي برخې	
سپینې برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوي برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

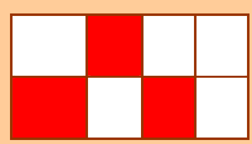

مساوي برخې	
رنګ شوي برخې	
سپینې برخې	

ب

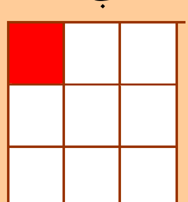

مساوي برخې	
رنګ شوي برخې	
سپینې برخې	

ج

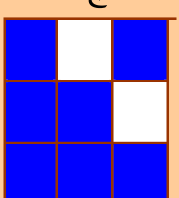

مساوي برخې	
رنګ شوي برخې	
سپینې برخې	

ketabton.com - The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

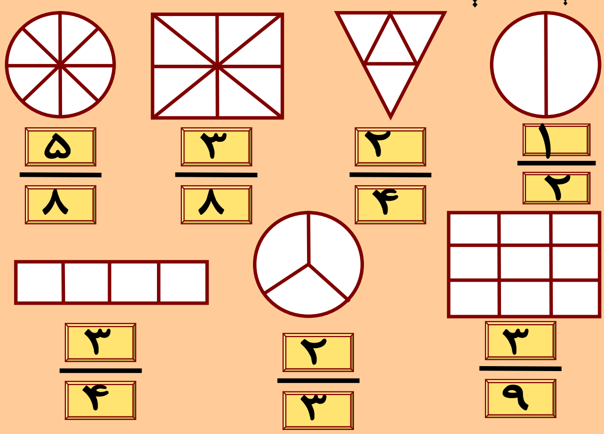

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینږئ خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکئ.

$\frac{۸}{۹}$ 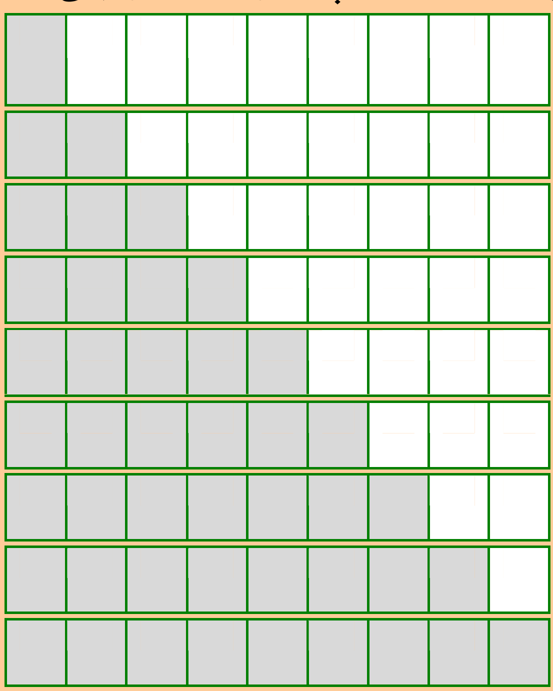 $\frac{۱}{۹}$

ketabton.com - The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

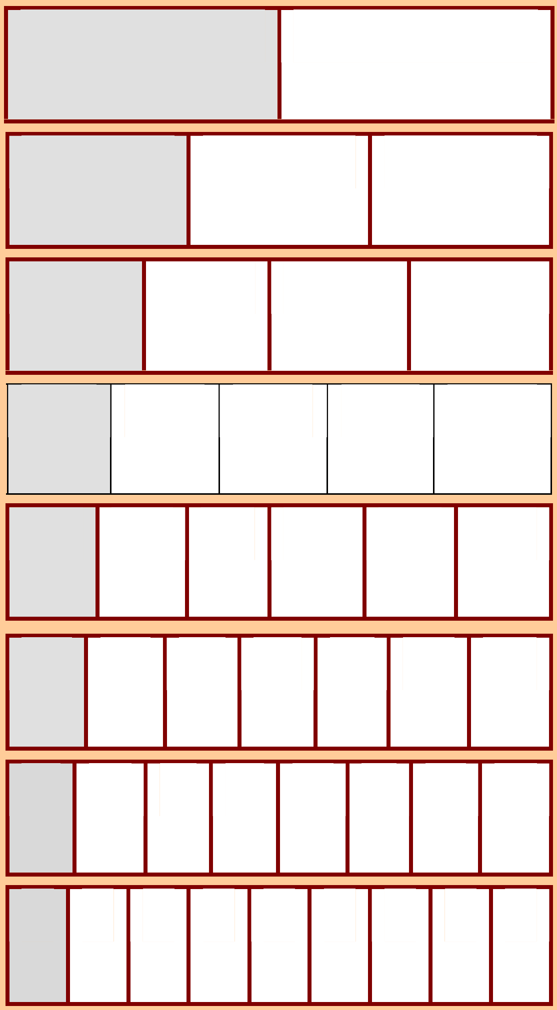

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښیاست.

ketabton.com - The Digital Library

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست، رنګ شوې او سپینې برخې سره پرتله کړئ او د <، > او = نښو په واسطه یې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

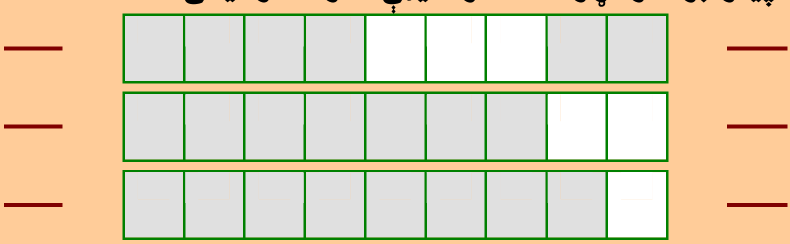

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شویو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ .

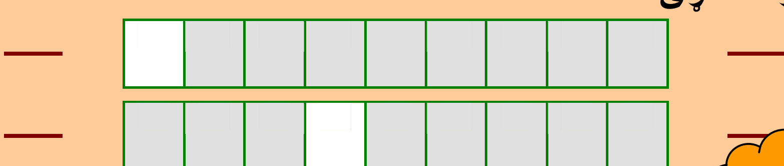

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکۍ او پرتله یې کړئ.

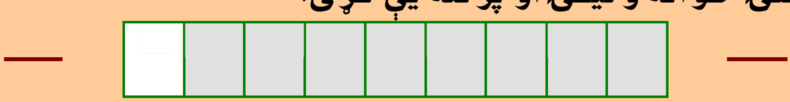

ketabton.com - The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او وواياست چې څومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو وویشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې تورې کړې، څومره برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

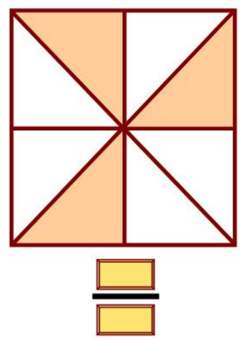

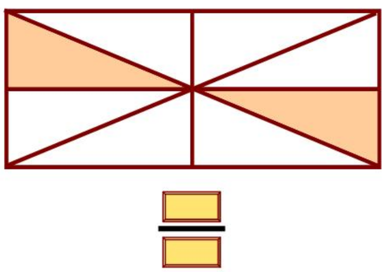

۴- یو لیتر اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنګه جلا کوئ؟

۷- د >، < او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف:	۵۰۰ ګرامه	☐	۲ کیلو ګرامه
ب:	۳ کیلو ګرامه	☐	۳۰۰ ګرامه
ج:	۷۵۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرامه
د:	۲۵۰ ګرامه	☐	۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

ketabton.com - The Digital Library

۸- یو تن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه دوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت

ب: د وره لوړوالی

ج: اوبه

د: بوره

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څولیتره اوبه ځاییږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ منو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English